

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Bakalářská práce

2024

Martina Nováková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Role Latinské Ameriky ve španělských předsednictvích EU

Bakalářská práce

Autorka práce: Martina Nováková

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Barbora Menclová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 26. dubna 2024

Martina Nováková

Bibliografický záznam

NOVÁKOVÁ, Martina. *Role Latinské Ameriky ve španělských předsednictvích EU*. Praha, 2024. 47 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra evropských studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Barbora Menclová, Ph.D.

Rozsah práce: 70 115 znaků

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá tématem role Latinské Ameriky ve španělských předsednictvích Evropské unie v letech 2002, 2010 a 2023. Latinská Amerika a Španělsko mají specifické vztahy a tato práce zjišťuje, zda se tyto vztahy promítají i na evropskou úroveň prostřednictvím španělských předsednictví. Součástí zkoumání jsou také EU-(CE)LAC summity vzhledem k tomu, že se konaly během všech zkoumaných předsednictví. Práce odpovídá na výzkumnou otázku, jakou roli hrála Latinská Amerika ve španělských předsednictvích a jak se vyvíjela během zmiňovaných let.

Hlavní metodou použitou k výzkumu je komparace. Srovnávací kritéria, na kterých je komparace založena, vychází z analýzy primárních zdrojů, kterými jsou především oficiální dokumenty Evropské unie, programy španělských předsednictví, deklaráce ze summitů a projevy španělských premiérů.

V rámci výzkumu bylo zjištěno, že programy předsednictví a rétorika španělských premiérů prokazují postupně vzrůstající význam Latinské Ameriky ve španělských předsednictvích EU. Avšak výsledky předsednictví a EU-(CE)LAC summitů tuto roli pouze naznačují, nikoli jednoznačně prokazují.

Celkovým závěrem práce je, že Latinská Amerika hrála v každém ze zkoumaných předsednictví rozdílnou roli, od nepříliš důležité v roce 2002 po významnou v roce 2023. Lze tak pozorovat postupný nárůst významnosti role Latinské Ameriky. Je však potřeba zmínit, že důležitým faktorem, který je nutno brát v potaz, je kontext světových událostí, ve kterém se předsednictví odehrávala.

Abstract

This bachelor thesis deals with the topic of the role of Latin America in the Spanish presidencies of the European Union. Latin America and Spain have specific relations, and this thesis examines whether these relations are also projected on the European level through the Spanish presidencies. Part of the research is also EU-(CE)LAC summits, given that they took place during all the researched presidencies. The thesis examines what role Latin America played in the Spanish presidencies of the EU in the years 2002, 2010, and 2023 and how the role evolved throughout those years.

The main research method used is comparison. The comparison is based on criteria that

emerge from the analysis of the primary sources. These sources are mainly the official documents of the European Union, the programmes of the Spanish presidencies, the declarations of the EU-(CE)LAC summits, and speeches of the Spanish Prime Ministers.

The research found that the programmes of the presidencies and the rhetoric of Spanish Prime ministers proved the gradually increasing importance of Latin America in the Spanish presidencies of the EU. However, the results of the presidencies and the results of the EU-(CE)LAC summits merely indicate this role but do not prove it.

The overall summary of the thesis is that Latin America played a different role in each of the researched presidencies, ranging from a not-very-important one in 2002 to a significant one in 2023. Therefore, it is possible to observe a gradual increase in the significance of the role of Latin America. However, it is important to note that a relevant factor that needs to be taken into account is the context of worldwide events happening during the presidencies.

Klíčová slova

Španělsko, Evropská unie (EU), Předsednictví EU, Latinská Amerika a Karibik (LAC), vztahy Španělska a LAC, EU-LAC summit, EU-CELAC summit

Keywords

Spain, European Union (EU), EU Presidency, Latin America and the Caribbean (LAC), Spain and LAC relations, EU-LAC summit, EU-CELAC summit

Title

The Role of Latin America in the Spanish Presidencies of the EU

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Barboře Menclové, Ph.D. za cenné rady, trpělivost a podporu při vedení práce a také PhDr. Ondřeji Matějkovi, Ph.D. za podnětné připomínky v rámci bakalářského semináře.

Obsah

Úvod	8
1. Vztahy Španělska a Latinské Ameriky.....	11
2. Španělsko v Evropské unii: předsednictví a Latinská Amerika jako tradiční priorita	15
3. Analytická část	17
3.1. Latinská Amerika v rámci španělských předsednictví 2002, 2010 a 2023	17
3.1.1. Postavení Latinské Ameriky v programu předsednictví	17
3.1.2. Rétorika programových částí týkajících se Latinské Ameriky.....	21
3.1.3. Výsledky naplnění programových priorit předsednictví	25
3.2. Španělsko a EU-(CE) LAC summity 2002, 2010 a 2023.....	30
3.2.1. Závěrečné deklarace a výsledky EU-(CE)LAC summitů.....	30
3.2.2. Rétorika projevů španělských premiérů na summitech.....	35
Závěr.....	38
Summary.....	40
Použitá literatura a prameny	42

Úvod

Latinská Amerika je regionem, který je dlouhodobě v oblasti zájmu španělské zahraniční politiky. A to již od počátků španělských objevných plaveb v 15. století. Během této doby se mezi Španělskem a Latinskou Amerikou vytvořily specifické vztahy, které přetrvávají až do dnešní doby a tvoří součást zahraniční politiky obou stran. Španělsko je coby člen Evropské unie (EU) součástí společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Současně je jednou z mála členských zemí, které mají rozvinutější vztahy s Latinskou Amerikou. Tato práce tedy zjišťuje, zda se tyto specifické vztahy přenáší i na úroveň evropské zahraniční politiky. Vzhledem k tomu, že členské státy mají největší pravomoci během rotujícího předsednictví EU, jsou vztahy mezi Latinskou Amerikou a Španělskem zkoumány právě v obdobích španělských předsednictví.

Pro účely této bakalářské práce jsou pojmem Latinská Amerika (LAC) míněny státy Jižní Ameriky, Střední Ameriky a Karibiku, které jsou od roku 2011 sdruženy v Komunitě států Latinské Ameriky a Karibiku (CELAC). Toto vymezení je založeno na tom, že se konají poměrně pravidelné summity mezi Evropskou unií a zeměmi CELAC (EU-CELAC summity, před rokem 2010 EU-LAC summity) a analýza těchto summitů tvoří součást této bakalářské práce. Při využití pojmu Latinská Amerika jsou tedy míněny státy CELAC.

Vztahy Španělska a Latinské Ameriky jsou předmětem výzkumu mnoha autorů. Klíčovými autory pro tuto práci byli zejména španělský politolog Celestino del Arenal a profesorka mezinárodních vztahů na Universitat Autònoma de Barcelona, Esther Barbé. Celestino del Arenal je uznávaný politolog, který se zabývá zahraniční politikou, se zaměřením na iberoamerickou politiku Španělska a také vztahy mezi EU a Latinskou Amerikou. Pro tuto práci byla stěžejní del Arenalova kniha z roku 2011, jejíž název bychom mohli přeložit jako Zahraniční politika Španělska a vztahy s Latinskou Amerikou: Iberoamerikanismus, evropeizace a atlantismus ve španělské zahraniční politice. Toto dílo bylo přínosné pro porozumění základům vztahů mezi Španělskem a Latinskou Amerikou a také jejich vývoji zejména od demokratické tranzice až po dobu premiérství José Luis Rodríguez Zapatera. Přínosná byla také del Arenalova díla věnující se Iberoamerickým summitům a článek věnující se španělské politice týkající se Latinské Ameriky v roce 2002.

Esther Barbé se podobně jako Celestino del Arenal zaměřuje na španělskou zahraniční politiku. Zabývá se však také zahraniční politikou Evropské unie. A právě díky kombinaci těchto dvou oblastí se staly články Esther Barbé důležitými pro tuto práci, protože přispěly

k porozumění španělské zahraniční politiky ve vztahu k Latinské Americe a zároveň ve vztahu k Evropské unii.

Pro španělská předsednictví EU bylo stěžejních několik článků, které vyšly v *International Journal of Iberian Studies* v roce 2015 a poskytly tak celkový přehled o španělských předsednictvích a dalších tématech, kterými se předsednictví zabývala vedle Latinské Ameriky. Jednalo se zejména o články *Spain at the helm: The Spanish presidencies of the Council of the European Union* od Any Fernández Pasarín a Francesca Moraty a *Bilateralism in the Spanish presidencies of the Council of the European Union: Alliances for the development of European foreign policy* od Laiy Mestres.

Ačkoli se výše zmínění autoři zabývali mnoha tématy, které se týkají Španělska, Latinské Ameriky a Evropské unie, chybějící částí výzkumu bylo propojení všech tří oblastí. Latinská Amerika je dlouhodobě zájmovým regionem Španělska a směřuje tam mnoho španělských investic. Španělsko je zároveň, již téměř 40 let, významným členem Evropské unie. Zajímalo mě tedy, jestli se vztahy Španělska a Latinské Ameriky nějak projevují ve španělské evropské politice. Vzhledem k tomu, že v EU funguje princip rotujícího předsednictví, během kterého každý stát předsedá EU půl roku a má tak větší pravomoci než obvykle, zvolila jsem pro svůj výzkum právě období španělských předsednictví.

Cílem této bakalářské práce je tedy zodpovědět, jakou roli hrála Latinská Amerika ve španělských předsednictvích EU v letech 2002, 2010 a 2023 a jak se tato role během těchto let proměnila. Snaží se potvrdit či naopak vyvrátit hypotézu, že Latinská Amerika představovala pro španělská předsednictví důležité téma a hrála tak významnou roli ve zkoumaných španělských předsednictvích.

Hlavní metodou, která zastřešuje výzkum, a jejíž pomocí je zodpovězena výzkumná otázka, je komparace. Metoda komparace představuje ideální nástroj pro zkoumání vývoje fenoménu tím, že se zaměřuje na srovnávací kritéria, jejichž porovnáním dokáže určit podobnosti a rozdíly, a díky tomu zmapovat vývoj daného fenoménu. V tomto případě pomáhá mapovat vývoj role Latinské Ameriky ve španělských předsednictvích EU.

Dále je v práci využita obsahová analýza primárních zdrojů. Z této analýzy vychází srovnávací kritéria, na základě kterých je provedena výše zmiňovaná komparace. Mezi analyzované primární dokumenty patří zejména oficiální dokumenty EU publikované Evropskou komisí, Evropským parlamentem a Radou EU. Z oficiálních dokumentů to jsou také programy španělských předsednictví EU a závěrečné deklaráce EU-(CE)LAC summitů. Mezi analyzované primární zdroje jsou rovněž zařazeny projevy španělských premiérů na

EU-(CE)LAC summitech.

Celá práce je strukturována do tří hlavních kapitol. První kapitola poskytuje úvod do vztahů mezi Španělskem a Latinskou Amerikou a poukazuje na jejich speciálnost. Druhá kapitola představuje španělská předsednictví Evropské unie a poskytuje tak introdukci pro analytickou část, která následuje. Samotná analytická část představuje klíčovou část práce. Analyzuje roli Latinské Ameriky ve španělských předsednictvích EU v rámci dvou podkapitol. První podkapitola věnovaná španělským předsednictvím zkoumá postavení Latinské Ameriky v programu předsednictví, rétoriku programových částí týkající se Latinské Ameriky a výsledky naplnění programových priorit předsednictví. Druhá část, která je zaměřena na EU-(CE)LAC summity, zkoumá jejich závěrečné deklaráce a výsledky a taktéž rétoriku španělských premiérů na summitech.

1. Vztahy Španělska a Latinské Ameriky

Španělsko a země Latinské Ameriky mají mezi sebou unikátní vztahy, které jsou založeny na mnoha faktorech a je tak obtížné je přesně definovat. Kořeny těchto vztahů sahají až do konce 15. století, kdy Španělsko začalo s objevováním a kolonizací Ameriky. Na tyto kolonizované země postupně přeneslo část své identity a tyto regiony začaly vytvářet společnou historii a postupně sdílet určité charakteristiky, především jazyk, ale také kulturu. Právě tato identita formuje vztahy mezi Španělskem a Latinskou Amerikou a je odůvodněním udržování zvláštních ekonomických, politických i institucionálních vztahů, které nemusí být tak přínosné jako vztahy s jinými zeměmi a regiony.¹

Tyto speciální vztahy nejsou však formovány pouze identitou, ale staví na hodnotách, které země vzájemně sdílí, a které jsou ve vztazích přítomné od španělského přechodu k demokracii.² Mezi tyto hodnoty patří mimo jiné demokracie, lidská práva, respektování mezinárodního práva nebo řešení konfliktů mírovou cestou.³ Sdílené hodnotové motivy demokracie a míru a též sdílená historie se staly odůvodněním speciálních vztahů mezi Španělskem a zeměmi Latinské Ameriky. Tyto jedinečné vztahy se projevovaly nejen v rámci španělské zahraniční politiky a na vládní úrovni, ale také na nevládní úrovni a v samotné španělské společnosti.⁴ To byl obrat proti předchozím letům, kdy v čele Španělska stál diktátor Francisco Franco. V té době byly tyto vztahy označovány jako vztahy Latinské rodiny a Španělsko zobrazováno jako mateřská země.⁵ Vztahy tedy nebyly rovné a Španělsko v nich mělo nadřazenou roli. Se španělskou demokratickou tranzicí tato nadřazená role oficiálně vymizela a vztahy byly nově založeny na sdílených demokratických hodnotách. To však neznamená, že se z těchto vztahů zcela vytratily španělské snahy o významnější postavení.

Se speciálními vztahy se pojí i specifické postavení Latinské Ameriky v zahraniční politice Španělska. Tato oblast je jednou z dlouhodobých priorit, která definuje španělskou

¹ Alion Brysk, Craig Parsons a Wayne Sandholtz, „After Empire: National Identity and Post-Colonial Families of Nations“, *European Journal of International Relations* 8, č. 2 (2002): 268, <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1177/1354066102008002004> (staženo 19. února 2024).

² Celestino del Arenal, *Política exterior de España y relaciones con América Latina: Iberoamericanidad, Europeización y Atlantismo en la política exterior española* (Madrid: Fundación Carolina a Siglo XXI de España Editores, 2011), 9.

³ *Ibid.*, 9 a 120.

⁴ *Ibid.*, 119.

⁵ Andrea C. Bianculli, „Spain and Latin America: from a special relation to detachment?“, in *The Oxford Handbook of Spanish Politics*, ed. Diego Muro a Ignacio Lago (Oxford: Oxford University Press, 2020), 699, <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=2661927&lang=cs&site=ehost-live> (staženo 19. února 2024).

zahraniční politiku. Důraz na Latinskou Ameriku byl kladen již od konce diktatury Franciska Franca, nicméně od 80. let 20. století byla španělskými vládami zobrazována jako klíčový region zájmu, který utvářel obraz Španělska ve světě.⁶ Přístup každé vlády se samozřejmě trochu lišil a v průběhu času proměňoval, přesto zaměření na tuto oblast během let zůstalo. Ačkoli v očích jednotlivých vlád byla Latinská Amerika považována za méně či více důležitou oblast, po celou dobu si dokázala zachovat specifické postavení.

Během prvního čtvrtstoletí demokratického Španělska byla zahraniční politika týkající se Latinské Ameriky ovlivněna zejména vstupem Španělska do Evropského společenství (dnešní EU) a vlivem USA v regionu, s čímž souvisí i postavení Španělska jako středně velké mocnosti, které se pojilo s často velmi ambiciózními cíli, ale nízkými investovanými prostředky.⁷

Mezníkem v 21. století byla světová finanční krize, která se v Evropě přenesla do krize eurozóny, což vyústilo v ekonomické problémy mnoha zemí, včetně Španělska. Ve světle této krize se španělská vláda zaměřila více na Evropskou unii a zájem o Latinskou Ameriku byl odsunut. To dokládá mimo jiné i skutečnost, že ministrem zahraničí byl jmenován José Manuel García Margallo, který měl mnoho zkušeností s EU, ale neměl téměř žádný zájem ani zkušenosti s Latinskou Amerikou.⁸ Podle Sergia Caballera bylo toto období charakterizováno ideologickou předpojatostí španělské zahraniční politiky vůči Latinské Americe, která vedla k rozdělení regionu na „přátele“ a „nepřátele“ a vyústila ve ztrátu zájmu o vytváření upřímných a dlouhotrvajících bilaterálních vztahů.⁹ Tento přístup k Latinské Americe byl přítomný po většinu vládnoucího období druhého kabinetu premiéra Mariana Rajoye. Změna nastala až s nástupem vlády současného španělského premiéra Pedra Sáncheze. Jeho kabinet částečně změnil zahraniční politiku a znovuobjevil španělský zájem o Latinskou Ameriku.¹⁰ V roce 2021 představila tehdejší ministryně zahraničí

⁶ del Arenal, *Política exterior de España y relaciones con América Latina*, 119.

⁷ Celestino del Arenal, „Spanish Policy on Latin America in 2002“, *Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos*, Documento de Trabajo núm. č. 23/2004, (5. dubna 2004), 2-3, <https://media.realinstitutoelcano.org/wp-content/uploads/2021/11/023-2004-wp.pdf> (staženo 7. února 2024).

⁸ José Antonio Sanahuja, „España, América Latina y Cuba tras el periodo Rajoy. balance y perspectivas de la política exterior“, in *¿Fin de ciclo y reconfiguración regional? América Latina y las relaciones entre Cuba y Estados Unidos*. Ed. Andrés Serbin (Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales (CRIES), 2016), 238, 301621680_Espana_America_Latina_y_Cuba_tras_el_periodo_Rajoy_balance_y_perspectivas_de_la_politic_a_exterior (staženo 23. února 2024).

⁹ Sergio Caballero, „Spanish Foreign Policy Towards Latin America: Time for Redefinition?“, in *The Redefinitions of the EU Presence in Latin America and the Caribbean*, ed. Gian Luca Gardini (Berlin: Peter Lang GmbH, 2023), 33-34.

¹⁰ *Ibid.*, 37-38.

Arancha González Laya strategii španělského zahraničního působení pro roky 2021 až 2024, ve které se objevilo i posílení vzájemných vztahů s Latinskou Amerikou, zejména prostřednictvím Iberoamerických summitů.¹¹

Právě systém Iberoamerických summitů je zvláštním případem výkonu španělské zahraniční politiky a projevem speciálních vztahů s Latinskou Amerikou. Od roku 1991, kdy se konal první summit v mexickém městě Guadalajara, vytváří tyto summity společný iberoamerický prostor, jehož součástí je 22 evropských a amerických zemí, ve kterých se mluví španělsky a portugalsky.¹² Dalo by se konstatovat, že se jedná o postkoloniální systém, který na multilaterální bázi napomáhá nejen Španělsku, ale i Portugalsku udržovat vztahy se svými bývalými koloniemi. Podle španělského ministerstva zahraničí mají Iberoamerické summity „formalizovat historické spojení mezi Iberoamerikou a Pyrenejským poloostrovem skrze dialog, spolupráci a solidaritu.“¹³ Ze španělského pohledu by tyto summity mohly představovat nástroj dlouhodobého dialogu nezaloženého pouze na bilaterálních vztazích, ale na vzájemné koordinaci a spolupráci mezi více zeměmi, což by prospívalo španělským zájmům v Latinské Americe. Podle Alejandra del Valle Gálveze nestojí za španělskými iniciativami v rámci těchto summitů ekonomické zájmy španělských společností, ale vyjádření skutečného zájmu Španělska o oblast Latinské Ameriky a španělské identity, které se prolínají napříč všemi španělskými vládami.¹⁴

Španělsko bylo od samotného počátku podporovatelem a propagátorem těchto summitů a vedle toho, že hrálo vedoucí úlohu, se také zasazovalo o snahy vedoucí k institucionalizaci a rozvoji summitů,¹⁵ které se tak opravdu staly nejpraktičtějším nástrojem pro vztahy mezi Španělskem a Latinskou Amerikou.¹⁶ V rámci institucionalizace iberoamerického systému

¹¹ „Intervención de Arancha González Laya“, Gobierno de España, 27. dubna 2021, https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/Paginas/EnlacesTranscripciones_RPCMin_2021/270421-laya.aspx (staženo 24. února 2024).

¹² Celestino del Arenal, „Introducción: construyendo un espacio común iberoamericano“, in *Las Cumbres Iberoamericanas (1991-2005): Logros y Desafíos*, ed. Celestino del Arenal (Madrid: Fundación Carolina a Siglo XXI de España Editores, 2005): XVII

¹³ „Ibero-American summits“, Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación (Gobierno de España), <https://www.exteriores.gob.es/en/PoliticaExterior/Paginas/CumbresIberoamericanas.aspx> (staženo 20. února 2024).

¹⁴ Alejandro del Valle Gálvez, „Las cumbres iberoamericanas: tiempo de balances y de redefiniciones“, in *La Cumbre de Cádiz y las relaciones de España con América Latina*, eds. Alejandro del Valle Gálvez, Inmaculada González García a Miguel A. Acosta Sánchez, (Cádiz: Ministerio de asuntos exteriores y de cooperación, 2012): 31-32, <https://www.exteriores.gob.es/es/Ministerio/EscuelaDiplomatica/Documents/documentosBiblioteca/coleccionEscuela/CED19.pdf> (staženo 22. října 2023).

¹⁵ Celestino del Arenal, „¿Cuál debe ser el papel de España en las Cumbres Iberoamericanas?“ *Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos*, Documento de Trabajo núm. 37/2004, 3-4, <https://core.ac.uk/download/pdf/42965378.pdf> (staženo 20. února 2024).

¹⁶ del Arenal, „Spanish Policy on Latin America in 2002“, 14.

byl vytvořen Generální sekretariát (SEGIB), který spolupracuje s Radou Iberoamerických organizací (COIB), a vznikly také iberoamerické organizace zabývající se dílčími tématy, například vzděláním, vědou a kulturou nebo sociálním zabezpečením.¹⁷ Právě tato postupná institucionalizace pomohla Španělsku vytvořit z Iberoamerického systému summitů stabilní mezinárodní organizaci pro spolupráci s regionem Latinské Ameriky. Španělsko také přispívá zdaleka nejvíce na fungování tohoto systému. V roce 2002 přispělo celých 80 % celkové částky.¹⁸ Iberoamerický systém summitů je tak spojován především se Španělskem a latinskoamerické země ho nevnímají jako svou prioritu.¹⁹ To dokazuje, že tato kooperace je pro Španělsko velmi důležitá, ať už jsou motivem ekonomické zájmy nebo skutečný zájem o region.

¹⁷ del Valle Gálvez, „Las cumbres iberoamericanas: tiempo de balances y de redefiniciones“, 28-31.

¹⁸ del Arenal, „Spanish Policy on Latin America in 2002“.

¹⁹ del Arenal, „¿Cuál debe ser el papel de España en las Cumbres Iberoamericanas?“, 20-21.

2. Španělsko v Evropské unii: předsednictví a Latinská Amerika jako tradiční priorita

Zájem o členství v evropských integračních strukturách se objevil ve Španělsku již v 60. letech během diktatury Francisca Franca, kdy Španělsko projevilo snahy stát se členem tehdejšího Evropského společenství uhlí a oceli. Vzhledem k povaze režimu nebyly tyto snahy úspěšné. Španělsko vstoupilo do tehdejšího Evropského společenství (ES, dnešní EU) až v roce 1986, po svém přechodu k demokracii. Vstup do ES byl pro Španělsko významným krokem a úspěchem. Podle Esther Barbé byla „Evropa pro Španělsko tím řešením“, které významně napomohlo dalšímu vývoji španělské demokracie a jediným způsobem, jak vylepšit světové postavení a roli Španělska.²⁰ Vstup do ES znamenal pro Španělsko také konec částečné mezinárodní izolace, ve které se nacházelo během Francova režimu.

V rámci snah o vyjasnění své pozice se Španělsko snažilo dokázat ostatním členským státům, že je zodpovědným partnerem, na kterého se mohou spolehnout, který je schopen upřednostnit společné evropské zájmy před svými národními, a který bude podporovat prohlubování evropské integrace v dalších oblastech.²¹ Tento proaktivní přístup prokázalo Španělsko tím, že se ujmul svého prvního rotujícího předsednictví pouhé tři roky po svém vstupu do ES. S upevňováním svého postavení začalo Španělsko více projevovat své vlastní zájmy v rámci rozšiřování EU a potenciálního oslabení institucionální váhy Španělska a v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), kde se snažilo obrátit pozornost EU na své zájmové regiony: Středomoří a Latinskou Ameriku.²²

S podporou a vnímanou důležitostí SZBP se pojí také evropeizace španělské zahraniční politiky. Podle Esther Barbé se jedná o proces, který spojuje obnovu identity, adaptaci na politiky EU a promítání národních zájmů mezi evropskou agendu.²³ Jak vyplývá z této definice, tento proces se odehrával zejména v prvních letech španělského členství v EU, nicméně jeho projevy jsou viditelné dodnes, zejména ve snahách o prosazení národních zájmů v oblasti SZBP.

Vztahy s Latinskou Amerikou byly jedním z hlavních faktorů, díky kterým se Španělsku

²⁰ Esther Barbé, „Spain and Europe: Mutual reinforcement in foreign policy“, in *National and European Policies: Towards Europeanization*, eds. Reuben Wong a Christopher Hill (Abingdon and New York: Routledge, 2011): 131.

²¹ Charles Powell, „Spanish Membership of the European Union Revisited“, *South European society & politics* 8, č. 1-2 (březen 2003): 147-168, <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1080/13608740808539647> (staženo 26. února 2024).

²² Ibid., 156-157.

²³ Barbé, „Spain and Europe“, 131.

podářilo získat v Evropské unii významnou pozici.²⁴ Tyto vztahy se snažilo převést mezi zájmy EU a přetvořit je na společné zájmy EU.²⁵ Dokladem toho jsou EU-LAC summity, které se Španělsku, za podpory Francie, podařilo prosadit. První multilaterální setkání mezi zeměmi EU a Latinské Ameriky a Karibiku se pak konalo v roce 1999 v Brazílii.²⁶

Latinská Amerika se postupně stala charakteristickým prvkem a prioritou španělského působení v rámci zahraniční politiky EU. Za tradiční nebo spojenou se Španělskem tuto prioritu označuje více autorů,²⁷ z čehož vyplývá, že zlepšování a podporování vztahů mezi Evropskou Unií a zeměmi Latinské Ameriky a zájem o oblast Latinské Ameriky patří mezi dlouhodobé španělské priority. Nicméně podle Esther Barbé Španělsko začátkem 21. století postupně ztrácelo zájem o evropeizaci své latinskoamerické zahraniční politiky kvůli častému odporu jiných členských států a jeho politika tak přestala být v této oblasti jasná.²⁸ Tato situace vlivem krizí a geopolitických změn pokračovala i v desátých letech 21. století a po roce 2015 vedla k přerušení, do té doby pravidelných, EU-(CE)LAC summitů.²⁹ Posun nastal až v roce 2023, kdy se během španělského předsednictví summit znovu uskutečnil. Během svého členství v ES/EU zastávalo Španělsko rotující předsednictví celkem pětkrát, v letech 1989, 1995, 2002, 2010 a 2023. Latinská Amerika byla tématem, které se objevovalo ve všech předsednictvích. Už během prvního předsednictví se Španělsko snažilo o evropeizaci své zahraniční politiky a do popředí zájmu přivedlo mimo svých dalších tradičních oblastí Latinskou Ameriku.³⁰ V dalším předsednictví, v roce 1995, mělo Španělsko připraveno poměrně ambiciózní plány, ve kterých hrála významnou roli zahraniční politika zaměřená především na Středomoří a Latinskou Ameriku.³¹ Předsednictví představují pro členské státy významné časové období, ve kterém mají největší pravomoci a mají tak možnost přenést na evropskou úroveň témata, která jsou pro ně důležitá.

²⁴ Barbé, „Spain and Europe“, 145.

²⁵ Powell, „Spanish Membership of the European Union Revisited“, 157.

²⁶ Barbé, „Spain and Europe“, 145-146.

²⁷ Esther Barbé, „South European Euro-watch – The Spanish Presidency of the European Union 2002“. *South European Society & Politics* 7, č.1 (2002): 100, <https://doi.org/10.1080/714004970> (staženo 15. ledna 2024). Ana Fernández Pasarín a Francesc Morata, „Spain at the helm: The Spanish presidencies of the Council of the European Union“, *International Journal of Iberian Studies* 28, č. 2 & 3 (2015): 165. doi: 10.1386/ijis.28.2-3.157_1 (staženo 15. ledna 2024).

²⁸ Barbé, „Spain and Europe“, 146.

²⁹ Caballero, „Spanish Foreign Policy Towards Latin America“, 39.

³⁰ Fernández Pasarín a Morata, „Spain at the helm“, 165.

³¹ Laia Mestres, „Bilateralism in the Spanish presidencies of the Council of the European Union: Alliances for the development of European foreign policy“, *International Journal of Iberian Studies* 28, č. 2 & 3 (2015): 181, doi: 10.1386/ijis.28.2-3.177_1 (staženo 15. ledna 2024).

3. Analytická část

3.1. Latinská Amerika v rámci španělských předsednictví 2002, 2010 a 2023

3.1.1. Postavení Latinské Ameriky v programu předsednictví

Postavení Latinské Ameriky v programu jednotlivých předsednictví nám napoví, jaký význam a jakou důležitost přikládalo konkrétní španělské předsednictví tomuto tématu. V prvním zkoumaném programu z roku 2002 netvoří Latinská Amerika příliš zásadní téma.³² Program se z velké části věnuje, v té době, naléhavějším tématům jako je boj proti terorismu (v kontextu útoků na budovy World Trade Centre z 11. září 2001), zavedení společné evropské měny do hotovostního oběhu (od 1. ledna 2002, tedy společně se začátkem španělského předsednictví) nebo plánované rozšíření EU (o státy střední Evropy, Pobaltí a středomořské ostrovy). Latinské Americe jsou věnovány pouze tři krátké odstavce v rámci priority „Zahraniční vztahy: Více Evropy ve světě“.³³ Ani v rámci této kapitoly není tento region zobrazen jako prioritní. Z celkových dvanácti podkapitol se Latinské Americe věnuje až osmá podkapitola. Jedná se také o jedinou zmínku o Latinské Americe v rámci celého programu.

Větší důraz klade španělské předsednictví na vztahy se Spojenými státy, které jsou v programu zmíněny celkem pětkrát a v kapitole zahraničních vztahů získaly druhé místo. Dále o vztazích s USA mluví španělské předsednictví hned v první kapitole, která je zaměřena na boj proti terorismu. Vzhledem k dlouhodobým zkušenostem a problémům Španělska s terorismem, zejména baskickým separatistickým uskupením ETA, není překvapením, že Španělsko využilo svého předsednictví k přenesení tématu terorismu na evropskou agendu a hledalo podporu právě u Spojených států. Kromě vztahů se Spojenými státy se program věnuje také oblasti Středomoří. Ta je společně s Latinskou Amerikou označována za jednu z tradičních priorit španělských předsednictví.³⁴ Nicméně i tato zájmová oblast v programu nezískala příliš pozornosti španělského předsednictví, přesto je na tom s pátou pozicí z dvanácti a se čtyřmi zmínkami lépe než Latinská Amerika.

³² Secretaria de Estado para la Unión Europea (Gobierno de España), “Programa de la tercera Presidencia española de la Unión Europea: Más Europa”, (M-54997/2001, Madrid), http://www.cvce.eu/obj/programa_de_la_tercera_presidencia_espanola_de_la_union_europea_mas_europa_2002-es-84a5198c-07b1-4a4a-b9a6-4d2dea311c82.html (staženo 15. ledna 2024).

³³ Ibid, 19.

³⁴ Barbé “South European Euro-watch”, 100.
Fernández Pasarín a Morata, „Spain at the helm“, 165.

V rámci předsednického programu v roce 2010 dává španělské předsednictví opět více prostoru důležitým tématům jako je implementace Lisabonské smlouvy (která, stejně jako hotovostní oběh eura v roce 2002, vstoupila v platnost se začátkem španělského předsednictví) a řešení ekonomické krize.³⁵ Nicméně v porovnání s předchozím programem je zájem Španělska o Latinskou Ameriku více zřejmý a projevuje se ve více oblastech, nejen pouze striktně v části týkající se zahraniční politiky. V programu najdeme jedenáct explicitních zmínek o Latinské Americe, což je v porovnání s jedinou zmínkou z předchozího programu velký nárůst. Kromě zahraniční politiky se objevuje také v souvislosti s ekonomikou, se společnou kooperací v boji proti terorismu, organizovanému zločinu a obchodování s drogami, s oblastí imigrační a azylové politiky, s oblastí vody a také s oblastí vzdělávání. V porovnání s rokem 2002 se španělské předsednictví snažilo hrát aktivnější roli a prosazovat spolupráci mezi EU a LAC ve více oblastech.

Naopak se změnil španělský přístup ke Spojeným státům, které jsou v programu zastoupeny méně. I přestože se v rámci priority „Evropa, globální aktér, odpovědný a solidární“³⁶ objevují před Latinskou Amerikou, v rámci celého programu jsou zmíněny pouze čtyřikrát (pokud nepočítáme jednu zmínku v obsahu) a to v souvislosti s upevněním transatlantického obchodování mezi EU a USA, spoluprací v rámci azylové a migrační politiky a plánovaným summitem EU-USA. Oblast Středomoří si získala naopak větší pozornost než Latinská Amerika. Jedním z důvodů je zejména bezprostřední blízkost tohoto regionu. Zmínky o Středomoří, ať už ve tvarech „středomořský“ nebo „euro-středomořský“, se v programu vyskytují osmnáctkrát. Většinou jsou však tyto zmínky ve stejných oblastech jako zmínky o Latinské Americe. Výjimky tvoří pouze zmínky o Středomoří v souvislosti s politikou sousedství a dopravou.

V porovnání s předchozími předsednictvími se rok 2023 ukázal z hlediska kontextu jako ideální k prosazování posílení vztahů mezi EU a LAC. Vzhledem k tomu, že vztahy mezi EU a Latinskou Amerikou v posledních letech ochabovaly a zdálo se, že EU ztrácí zájem o tento region, předsednictví představovalo pro Španělsko ideální příležitost, jak tento trend změnit. Španělským snahám výrazně napomohl také světový kontext, během kterého se předsednictví odehrávalo. Kromě ruské agrese na Ukrajině byly důležitými souvislostmi

³⁵ Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación (Gobierno de España), “Programa de la Presidencia Española del Consejo de la Unión Europea: Innovando Europa”, (M-53146-2009, Madrid) http://www.cvce.eu/obj/programa_de_la_presidencia_espanola_del_consejo_de_la_union_europea_primer_s_emestre_2010-es-710dcea7-c057-4b0e-b35d-7b1494746394.html (staženo 9. února 2024).

³⁶ Ibid., 14.

rozšiřující se působení Číny v Latinské Americe, snahy EU o zajištění důležitých zdrojů, které se mimo jiné nacházejí v Latinské Americe, a snahy o získání spojenců a strategických partnerství, což je v dnešním polarizovaném světě zásadní.³⁷ Tyto události vedly k postupnému obnovení zájmu EU o Latinskou Ameriku. Program španělského předsednictví, ve kterém tradičně nechyběly LAC,³⁸ byl tak přijat s pozitivním očekáváním.

Tyto ideální podmínky se v programu projeví i v počtu zmínek o Latinské Americe. Celkem je zmíněna třiatvacetkrát, což je zhruba dvakrát více než v programu předchozího předsednictví. První zmínky jsou uvedeny ve dvou ze čtyř hlavních priorit předsednictví. V rámci první priority nazvané „Reindustrializace Evropské unie a zajištění její otevřené strategické autonomie“ je LAC zmíněna kvůli výše uvedenému kontextu, který dával této prioritě strategický význam pro EU.³⁹ Zároveň tato priorita představovala snahy o pokrok ve vztazích, o které se Španělsko dlouhodobě snažilo. Dále byla Latinská Amerika zmíněna v rámci čtvrté priority „Posílení evropské jednoty“.⁴⁰ Kromě LAC byly zmíněny další země a regiony, nicméně španělské předsednictví zmiňuje LAC jako první, a až poté následují USA, Středomoří, Afrika a další regiony. Z toho vyplývá, že Španělsko upřednostňuje Latinskou Ameriku před významnějšími partnery (jako je USA) a také před geograficky bližšími sousedními partnery.

V rámci programu předsednictví v sekci zahraniční politiky bylo LAC věnováno druhé místo na první stránce. Před ní se dostala pouze ruská agrese na Ukrajině, která je v současnosti naléhavým tématem pro celou Evropu. Kromě zahraniční politiky program zmiňuje LAC v oblasti obchodu, obrany, posílení finanční spolupráce, migrace, boje proti organizovanému zločinu, bezpečnosti, výzkumu, inovací a telekomunikace.

Vzhledem k výše popsanému zastoupení regionu v programu španělského předsednictví je jasné, že Španělsko chtělo využít svého předsednictví a v rámci vlivu, který tento mandát poskytuje, se snažilo zajistit Latinské Americe více pozornosti EU a posílit vzájemné vztahy mezi nimi. Také v porovnání s USA a Středomořím je Latinská Amerika zmiňována mnohem častěji. Zmínka o Spojených státech se v programu objevuje pouze čtyřikrát (tedy

³⁷ Marc Jütten, „Outcome of the EU-CELAC summit“, At a Glance, European Parliamentary Research Service, září 2023, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/751450/EPRS_ATA\(2023\)751450_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/751450/EPRS_ATA(2023)751450_EN.pdf) (staženo 11. března 2024).

³⁸ Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación (Gobierno de España), „Programa de Presidencia española del Consejo de la Unión Europea: Europa, más cerca“, (M-21765-2023, Madrid), https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/media/5b3pyhyz/programa-de-la-presidencia-esp%C3%B1ola-del-consejo-de-la-ue-2023_es.pdf (staženo 7. března 2024).

³⁹ Ibid., 6.

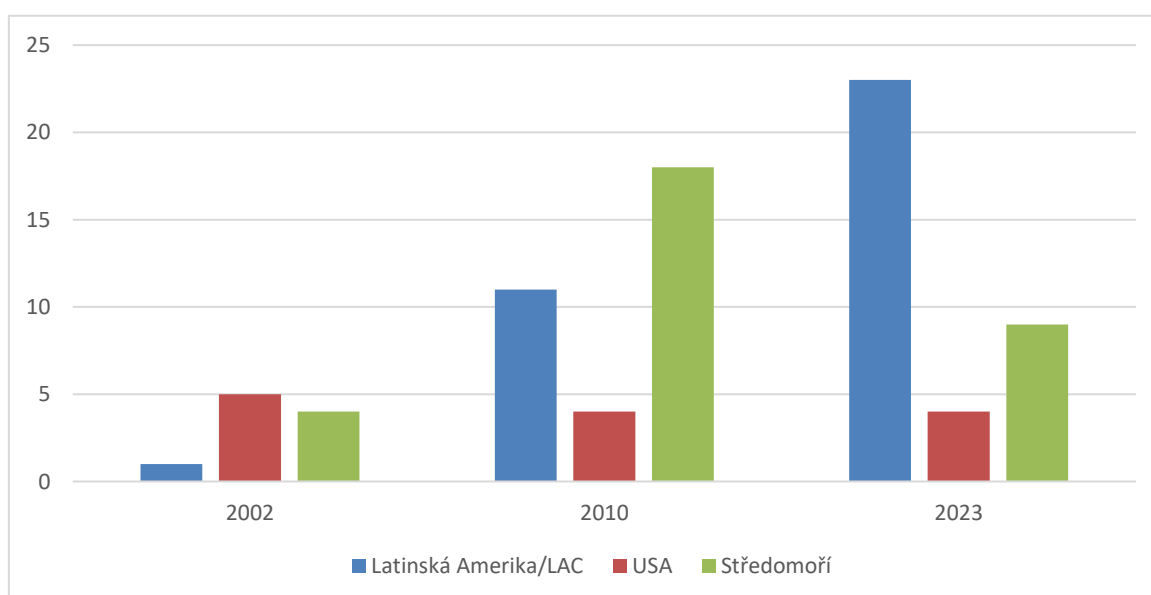
⁴⁰ Ibid., 9.

stejně jako v roce 2010), a to v souvislosti s posilováním vztahů mezi EU a USA jako strategickými partnery a posilováním vzájemných obchodních vztahů. Středomoří je poté v programu zmíněno devětkrát, což v porovnání s předchozím předsednictvím představuje pokles na polovinu zmínek. Jedná se o zmínky pouze v oblasti zahraniční politiky, výzkumu a inovací.

Když se podíváme na komparaci postavení Latinské Ameriky v programech španělských předsednictví v průběhu let 2002, 2010 a 2023, lze jednoznačně identifikovat stoupající zájem Španělska o tento region a také narůstající význam tohoto regionu. Skutečnost, že se Latinská Amerika posunula z jedné zmínky v roce 2002, přes 11 zmínek v roce 2010 po 23 zmínek v roce 2023 ilustruje narůstající důležitost a očividnou španělskou snahu o aktivnější roli ve vztazích EU-LAC. Významnou roli v tomto postupném nárůstu důležitosti LAC hraje také kontext, během kterého se předsednictví odehrávala a který nastoloval témata, která byla v tu chvíli podstatnější než Latinská Amerika.

V porovnání s USA a Středomořím prošlo postavení Latinské Ameriky v programu největším vývojem. Podle čtyř až pěti zmínek se pozice USA v programech předsednictví téměř nezměnila, přestože významově byla nejdůležitější v roce 2002 a to kvůli spojitosti s terorismem a útoky z 11. září. Pozice Středomoří byla naopak nejvýznamnější v roce 2010, kdy bylo v programu zmiňováno nejvíce.

Graf 1. Vývoj zmínek o vybraných regionech v programech španělských předsednictví

Zdroj: Autorka

3.1.2. Rétorika programových částí týkajících se Latinské Ameriky

Rétorika a způsob, jakým španělská předsednictví ve svých programech píšou o Latinské Americe, stejně jako postavení Latinské Ameriky v programech napovídá tomu, s jakou důležitostí konkrétní předsednictví Latinskou Ameriku vnímala.

V programu prvního zkoumaného předsednictví nebylo Latinské Americe věnováno příliš prostoru. Jak již bylo napsáno výše, Latinská Amerika byla v programu zmíněna pouze jednou, a to v rámci bodu *Iberoamerica*⁴¹ Vzhledem k tomu, že pojem *Iberoamerica* zahrnuje „americké země, které tvořily část španělského a portugalského království“,⁴² zvolením tohoto pojmu dává španělské předsednictví najevo, že jeho zájem o Latinskou Ameriku spočívá zejména v bývalých španělských (a portugalských) koloniích. Dále, hned v prvním odstavci, prokazuje španělské předsednictví, že jsou pro něj vztahy mezi EU a LAC důležité, když píše, že druhý EU-LAC summit „bude hoden speciální pozornosti španělského předsednictví.“⁴³ Španělsko také poukazuje na svou předpokládanou aktivní roli zejména v politických a ekonomických vztazích EU-LAC, které chce v rámci summitu „povzbudit.“⁴⁴ I v dalších dvou odstavcích této části volí španělské předsednictví slova jako *celebrar* (uspořádat, ale také oslavovat nebo radovat se, těšit se) nebo *celebración* (konání, ale také oslavování), která naznačují pozitivní emoce, jež předsednictví spojuje se summity a dalšími setkáními, které by mohly vést k vylepšení a posílení EU-LAC vztahů.⁴⁵ Také v rámci uspořádaných setkání a vyjednávání by se podle španělského předsednictví mohlo „konečně dosáhnout kompromisu a zachovat tak vývoj „preferenčních vztahů“ mezi EU a LAC.“⁴⁶ Z celkové rétoriky této části vyplývá, že ačkoli vztahy s LAC nepatřily přímo mezi hlavní priority předsednictví, tvořily stále jeho důležitou součást a Španělsko plánovalo v rámci pravomocí svého předsednictví vylepšit a prohloubit tyto vztahy pokračováním vyjednávání, ideálně uzavřením dohod.

V programu následujícího předsednictví se Latinská Amerika objevuje více. Program tedy poskytuje více prostoru pro analýzu. Poprvé je Latinská Amerika zmíněna v kapitole „Evropa, globální aktér, odpovědný a solidární“ v rámci podkapitoly „kvalitativní obrat

⁴¹ Secretaria de Estado para la Unión Europea (Gobierno de España), “Programa de la tercera Presidencia española de la Unión Europea: Más Europa”, 19.

⁴² „Iberoamérica“ Diccionario panhispánico de dudas, Real Academia Española y Asociación de Academias de la Lengua Española, <https://www.rae.es/dpd/Iberoam%C3%A9rica> (staženo 17. března 2024).

⁴³ Secretaria de Estado para la Unión Europea (Gobierno de España), “Programa de la tercera Presidencia española de la Unión Europea: Más Europa”, 19.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid.

s Latinskou Amerikou a Karibikem“.⁴⁷ Španělské předsednictví nijak nevysvětluje, co přesně by „kvalitativní obrat“ měl znamenat. Nicméně dá se předpokládat, že tím myslí opravdové zlepšení a prohloubení vzájemných vztahů mezi EU a LAC. To potvrzuje také obsah dané podkapitoly, protože hned podle první věty by „spolupráce mezi regiony měla být posílena“.⁴⁸ Španělské předsednictví nazývá EU i LAC jako „regiony, stále významnější na mezinárodní scéně“.⁴⁹ V tomto vyjádření porovnává mezinárodní význam obou regionů a staví je v podstatě na stejnou úroveň. Následně je znovu zmíněn „opravdový kvalitativní obrat v tomto vztahu spolupráce“⁵⁰. Celkově toto slovní spojení napovídá, že Španělsko nebylo spokojeno s dosavadním vývojem EU-LAC vztahů a chce plně využít příležitosti svého předsednictví ke změnám a k vylepšení těchto vztahů. Znovu je „kvalitativní obrat“ zmíněn dále v programu, v souvislosti se summitem EU-LAC a dalšími sub-regionálními summity.⁵¹ Tyto summity by měly podle španělského předsednictví vést ke „kvalitativnímu obratu v meziregionálních vztazích“ a přispět ke „společnému řešení výzev globální agendy“.⁵² Podle využití sousloví „kvalitativní obrat“ v jednotlivých částech programu se potvrzuje, že španělské předsednictví se během svých vymezených šesti měsíců roku 2010 snažilo o eminentní zlepšení a prohloubení vztahů EU-LAC.

V programu jsou Latinská Amerika a Karibik a také některé jednotlivé země z regionu označovány jako „strategičtí partneři“⁵³, čímž se španělské předsednictví snaží zdůraznit jejich podstatný význam, který mají pro EU. To je však případ pouze u některých zmínek. V dalších částech programu, které se explicitně netýkají Latinské Ameriky, ale jiných témat, je Latinská Amerika zmiňována pouze jako příklad regionu, kterého by se konkrétní návrh měl týkat. Latinská Amerika také není spojena s žádným přívlastkem, který by byl využíván v rámci celého programu. Pokud je již zmíněna, potom je to v souvislosti slov a spojení „zvláště“⁵⁴ „speciální snaha o dialog se zeměmi“⁵⁵ „speciální priorita“⁵⁶ a ve většině případů je kromě Latinské Ameriky zmíněn alespoň jeden další region. Dále v jednom případě nebylo užito žádné významnější slovní spojení ve spojitosti s Latinskou Amerikou

⁴⁷ Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación (Gobierno de España), “Programa de la Presidencia Española del Consejo de la Unión Europea: Innovando Europa”, 15.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid., 24.

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid., 47.

⁵⁵ Ibid., 32.

⁵⁶ Ibid., 31.

a bylo aplikováno pouze spojení „jako“.⁵⁷

Když celkovou rétoriku tohoto programu porovnáme s programem předsednictví z roku 2002, je na první pohled jasné, že v roce 2010, se na rozdíl od roku 2002, španělské předsednictví snažilo dát v programu najevo, že pro něj vztahy s Latinskou Amerikou představují jednu z priorit. Zároveň se snažilo poukázat na důležitost celého regionu a zdůraznit své snahy o prohloubení vztahů mezi EU-LAC. Nicméně explicitních zmínek, které by hovořily přímo touto rétorikou je v programu poměrně málo a ve většině případů se tak jedná o podprahová sdělení, která nejsou na první pohled zřejmá.

V roce 2023 se v programu objevilo, v porovnání s předchozími předsednictvími, nejvíce zmínek o Latinské Americe. Hned od prvních zmínek se španělské předsednictví zmiňuje o LAC jako o „prioritním regionu“⁵⁸ a „strategickém partnerovi“.⁵⁹ V rámci první priority (a zároveň první zmínky), si španělské předsednictví stanovuje pokračovat v asociačních dohodách „s prioritními regiony, především Latinskou Amerikou a Karibikem.“⁶⁰ V tomto ohledu se nedá předpokládat, že zmínka pouze o LAC má nějaký větší význam. S většinou pro EU významných zemí a regionů už totiž podobné dohody existují. V rámci čtvrté priority píše předsednictví o „posílení vztahů se strategickými partnery EU, se speciální pozorností k Latinské Americe a Karibiku, Spojeným státům, Středomoří...“⁶¹ Pokud se podíváme tedy pouze na priority programu předsednictví, jednoznačně bude působit dojmem, že Španělsko vnímá LAC jako velmi významného partnera, se kterým je důležité prohloubit vzájemné strategické vztahy.

Upřednostňování LAC je znatelné i z textu programového bodu věnovanému zahraniční politice. Hned v prvním odstavci dává španělské předsednictví najevo, že plánovaný EU-CELAC summit „bude jednou z hlavních os zahraniční politiky španělského předsednictví.“⁶² Vzhledem k tomu, že se summit konal po osmi letech od posledního summitu a také ve třetím týdnu předsednictví, může být upřednostňování summitu vysvětleno i takto a motiv snah o posílení vztahů EU-LAC je tak spíše podprahový. Dále předsednictví vysvětluje, že EU a LAC sdílí společné vazby a hodnoty, včetně

⁵⁷ Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación (Gobierno de España), “Programa de la Presidencia Española del Consejo de la Unión Europea: Innovando Europa”, 34.

⁵⁸ Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación (Gobierno de España), „Programa de Presidencia española del Consejo de la Unión Europea: Europa, más cerca“, 6.

⁵⁹ Ibid., 9.

⁶⁰ Ibid., 6.

⁶¹ Ibid., 9.

⁶² Ibid., 17.

demokratických, a že vzájemné „spojenectví s regionem má strategické výhody.“⁶³ Tato část naopak působí pouze jako snaha španělského předsednictví o propagaci významu LAC, tedy jakési přesvědčení svých evropských partnerů o důležitosti LAC pro EU a neříká nic podstatného o plánech španělského předsednictví. Nicméně konkrétním plánům jsou věnovány další tři odstavce, ve kterých španělské předsednictví znovu zdůrazňuje důležitost EU-CELAC summitu, jehož výsledkem by mělo být obnovení spolupráce, mimo jiné prostřednictvím pravidelných setkání a summitů.⁶⁴ Tento cíl se zdá být dosažitelný, vzhledem k tomu, že až do roku 2015 se summity konaly pravidelně každé dva roky (s výjimkou tříletého rozestupu mezi summity v Madridu a Santiagu de Chile).

Po této koherentní části se objevuje LAC pouze v rámci různých oblastí. První z nich je obchod, kde španělské předsednictví plánovalo „upřednostňovat rozhodný a definitivní posun ve smlouvách s LAC.“⁶⁵ Z tohoto vyjádření je citelná ambice předsednictví aktivně se zapojit do obchodních vztahů mezi EU a LAC a pracovat na dalších dohodách, které by vzájemné obchodování usnadňovaly. Další částí je obrana, ve které španělské předsednictví plánovalo „především posílit vztahy s Latinskou Amerikou, Afrikou a Indopacifikem.“⁶⁶ Právě slovo *především* se ve spojení s LAC objevuje v programu často a značí tak prioritizaci Latinské Ameriky před dalšími regiony v dané oblasti spolupráce, například výše zmíněné obrany nebo boje proti organizovanému zločinu. V oblasti vnitřních záležitostí chce španělské předsednictví dát „zvláštní význam vztahům EU s Latinskou Amerikou“, i přestože „budou mít velký význam vztahy s LAC a Afrikou.“⁶⁷

Naopak v oblasti telekomunikace se mluví pouze o „posilování vztahů mezi EU a LAC“,⁶⁸ v oblasti výzkumu a inovací o spolupráci,⁶⁹ o „zahrnutí“ LAC v oblasti migrace, která však bude „hlavní prioritou španělského předsednictví“,⁷⁰ a v ekonomické oblasti o posílení finanční spolupráce a multilaterálního finančního rámce.⁷¹ V těchto případech tedy nebylo pozorováno užívání speciálních či nějak zabarvených výrazů, které by byly spojeny s LAC. Z analýzy rétoriky částí programu týkajících se LAC v rámci všech třech předsednictví vychází, že v průběhu tohoto období nedošlo k výrazným změnám. Shodným motivem ve

⁶³ Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación (Gobierno de España), „Programa de Presidencia española del Consejo de la Unión Europea: Europa, más cerca, 17.

⁶⁴ Ibid., 17.

⁶⁵ Ibid., 21.

⁶⁶ Ibid., 22.

⁶⁷ Ibid., 30.

⁶⁸ Ibid., 38.

⁶⁹ Ibid., 32-33.

⁷⁰ Ibid., 29.

⁷¹ Ibid., 24-25.

všech programech bylo vyjádření upřednostňování vztahů EU-LAC. Způsob a také použitá slovní spojení se lišila. V programech z let 2010 a 2023 se také objevují jak neutrální sdělení prioritizace, tak spojení EU-LAC vztahů se slovy jako „speciální“, „strategický“ „prioritní“ nebo „zvláštní“. V programu z roku 2002 se naopak neobjevují neutrální sdělení zájmu. To je způsobeno především velmi nízkým počtem zmínek o LAC v programu celkově. Nakonec pouze v programu z roku 2023 se objevuje jeden odstavec, který se snaží přesvědčit o důležitosti LAC pro EU. Rétorika programu by se tedy dala shrnout jako poměrně stabilní, která neprošla příliš velkými změnami. Pouze v roce 2023 se odlišuje tímto jedním odstavcem.

3.1.3. Výsledky naplnění programových priorit předsednictví

Španělsko mělo pro všechny analyzované půlroky svých předsednictví velké ambice, jak ovlivnit mezinárodní agendu EU podle svých představ a zahrnout do oblasti zájmu EU země LAC. Nicméně ne všechny ambiciózní plány se podařilo během předsednictví naplnit.

Během předsednictví v roce 2002 sice došlo k uzavření dílčích dohod, spíše jen v rámci bilaterálních vztahů, ale nedošlo k žádnému velkému pokroku. Vzhledem k okolnostem, mezi kterými je hlavní latinskoamerická hospodářská krize, se zdá logické, že většina unijních států neměla zájem o další kooperaci s Latinskou Amerikou. Také s ohledem na události 11. září 2001, v jejichž souvislosti se soustředila pozornost na jiné strategické regiony, dává smysl, že Latinská Amerika ztratila svůj význam v očích mnoha členských států EU.

Přesto španělská diplomacie mohla slavit dílčí úspěchy. Jedním z nich bylo přidání kolumbijské organizace FARC na seznam evropských teroristických organizací,⁷² což se podařilo pouze díky podpoře španělského předsednictví, přestože toto téma nepatřilo mezi programové priority. Ještě významnějším úspěchem však bylo uzavření vyjednávání o asociační dohodě mezi EU a Chile, která byla schválena 30. prosince 2002.⁷³ Asociační dohoda obsahovala mimo jiné zrušení celních poplatků v rámci obchodování s produkty, které byly vyrobeny v EU a v Chile.⁷⁴ Pro obě strany se tak stalo výhodnějším vzájemně

⁷² Esther Barbé “South European Euro-watch”, 100.

⁷³ Agreement establishing an association between the European Community and its Member States, of the one part, and the Republic of Chile, of the other part. 30.prosinec 2002. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f83a503c-fa20-4b3a-9535-f1074175eaf0.0004.02/DOC_2&format=PDF (staženo 6. února 2024).

⁷⁴ Article 60 of Agreement establishing an association between the European Community and its Member States, of the one part, and the Republic of Chile, of the other part. 30.prosinec 2002. <https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f83a503c-fa20-4b3a-9535->

obchodovat. A španělskému předsednictví se také podařilo uplatnit svůj vliv a splnit svoji programovou prioritu.

To se však nepodařilo u další programové priority, vyjednávání s *Mercado Común del Sur* (MERCOSUR), u kterých se španělskému předsednictví nenaplnila programová očekávání. Došlo k drobnému pokroku a jednání se nijak nezastavila. Nicméně podle programu španělského předsednictví se očekávalo, že během summitu a setkání EU s MERCOSUR by konečně mohlo dojít k nalezení kompromisu, který by zaručoval zachování a rozvoj vzájemných preferenčních vztahů s touto oblastí.⁷⁵ Kontext argentinské krize byl zřejmě příliš výrazný na to, aby bylo vůbec možné k dohodě dojít. Samotné Španělsko mělo v té době velmi komplikované bilaterální vztahy s touto zemí, kdy se na jednu stranu snažilo chránit své ekonomické zájmy, ale na druhou stranu nepomohlo Argentině dosáhnout dohody s Mezinárodním měnovým fondem.⁷⁶ To dokazuje, že vztah Španělska k Argentině byl v té době nevyjasněný. Na základě toho je možné, že Španělsko nevnímalo situaci jako příznivou k uzavření dohody a zajistilo tak pouze pokračování vyjednávání v budoucnosti. Předsednictví roku 2002 by se dalo celkově zhodnotit tak, že větších úspěchů nebylo dosaženo, s výjimkou uzavření asociační dohody s Chile.

I pro následující předsednictví v roce 2010 mělo Španělsko poměrně ambiciózní programové priority týkající se Latinské Ameriky. Průběh předsednictví byl významně ovlivněn tím, že v den začátku předsednictví vstoupila v platnost Lisabonská smlouva a předsednictví tak mimo jiné ztratilo pozice předsedy Evropské rady a předsedy Rady pro zahraniční věci. Tyto institucionální změny představovaly omezení vlivu předsednictví v oblasti zahraniční politiky. Nicméně role španělského předsednictví byla nakonec větší, než se očekávalo kvůli času, který předseda Evropské rady a vysoký představitel EU pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku potřebovali k zavedení svých pozic.⁷⁷

Španělsko bylo aktivní v oblasti organizování vrcholných schůzek a během svého půlročního předsednictví zorganizovalo celkem 15 bilaterálních i multilaterálních summitů,⁷⁸ z nichž deset se konalo ve španělských městech a většina se týkala oblasti

f1074175eaf0.0004.02/DOC_2&format=PDF (staženo 6. února 2024).

⁷⁵ Secretaria de Estado para la Unión Europea (Gobierno de España), “Programa de la tercera Presidencia española de la Unión Europea: Más Europa”, 19.

⁷⁶ del Arenal, „Spanish Policy on Latin America in 2002“.

⁷⁷ Fernández Pasarín a Morata, „Spain at the helm“.

⁷⁸ Ignacio Molina, “The 2010 Spanish EU Presidency: Trying to innovate Europe in troubled times” (Swedish Institute for European Policy Studies:2010), 52, https://www.sieps.se/en/publications/2010/the-2010-spanish-presidency-trying-to-innovate-europe-in-troubled-times-20101op/Sieps_2010_1op.pdf (staženo 9. února 2024).

Latinské Ameriky a Karibiku.⁷⁹ Klíčovým obdobím pro vztahy s Latinskou Amerikou byl zejména květen, kdy se konalo nejvíce summitů. Vedle šestého EU-LAC summitu se konaly také summity EU s Mexikem, s Chile, s Andským společenstvím, s MERCOSUR, s Karibským fórem (CARIFORUM) nebo se zeměmi Střední Ameriky a další setkání mezi ministry EU a LAC.⁸⁰ Právě summit s MERCOSUR přinesl jeden z největších úspěchů španělského předsednictví, a to obnovení vyjednávání o dohodě o volném obchodu mezi EU a MERCOSUR. Nicméně samotná dohoda byla uzavřena až o devět let později.⁸¹ Španělské předsednictví ve svém programu počítalo kromě obnovení vyjednávání mezi EU a MERCOSUR také s vyjednáváním a finalizací dohod s Kolumbií, Peru, Střední Amerikou a možná s Ekvádorem.⁸² Obchodní dohoda s Kolumbií a Peru byla podepsána až v červnu roku 2012, tedy dva roky po konci španělského předsednictví.⁸³ Ale úspěšné ukončení vyjednávání je zmíněno již v rezoluci Evropského parlamentu z 21. října 2010.⁸⁴ To naznačuje, že během španělského předsednictví došlo k nějakému pokroku ve vyjednávání, avšak vzhledem k absenci konkrétního data ukončení vyjednávání není jasné, zda byla jednání ukončena již v té době nebo až během navazujícího belgického předsednictví. K velmi podobné situaci došlo s vyjednáváním o asociační dohodě mezi EU a Střední Amerikou. Asociační dohoda je datována v květnu 2012⁸⁵ a úspěšné ukončení vyjednávání se znovu objevuje již v rezoluci EP z roku 2010. Nelze tedy jednoznačně říct, zda se tyto programové priority španělskému předsednictví podařilo naplnit. Určitě se však nepodařila naplnit prioritní smlouvy s Ekvádorem, vzhledem k tomu, že Ekvádor se k dohodě mezi EU, Peru a Kolumbií připojil až v roce 2016.⁸⁶ Nicméně i samotné předsednictví nepovažovalo smlouvu s Ekvádorem za příliš pravděpodobnou, vzhledem k tomu, že v programu bylo

⁷⁹ Molina, "The 2010 Spanish EU Presidency, 52.

⁸⁰ Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación (Gobierno de España), "Programa de la Presidencia Española del Consejo de la Unión Europea: Innovando Europa", 24.

⁸¹ „The EU-Mercosur agreement explained“, Generální ředitelství pro obchod (Evropská komise), https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mercosur/eu-mercosur-agreement/agreement-explained_en (staženo 3. dubna 2024).

⁸² Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación (Gobierno de España), "Programa de la Presidencia Española del Consejo de la Unión Europea: Innovando Europa", 28.

⁸³ Council Decision of May 2012 on the signing, on behalf of the Union, and provisional application of the Trade Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Colombia and Peru, of the other part, 2012/735/EU, Úřední věstník EU, L 354/1

⁸⁴ European Parliament resolution of 21 October 2010 on the European Union's trade relations with Latin America, 2010/2023(INI).

⁸⁵ Dohoda zakládající přidružení mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Střední Amerikou na straně druhé, Rada Evropské unie, 2011/0293 (NLE), Brusel 21. května 2012

⁸⁶ Multiparty Trade Agreement between EU, Peru and Colombia, also joined by Ecuador, Evropský parlament, <https://www.europarl.europa.eu/delegations/en/multiparty-trade-agreement-between-eu-pe/product-details/20170701DPU09304> (staženo 15. dubna).

v této souvislosti použito slovo „možná.“⁸⁷

Podle programu předsednictví se Španělsko snažilo především o „kvalitativní obrat“ ve vztazích mezi EU a LAC. Vzhledem k výše zmíněným výsledkům summitu se však nedá říct, že by k nějakému zásadnímu obratu došlo. Byl zaznamenán určitý posun ve vztazích a jejich prohloubení, ale oficiální dokumenty neposkytují důkazy k tomu, že by se jednalo o zásadní změny ve vztazích EU-LAC. Je možné, že tyto výsledky předsednictví byly ovlivněny zejména kontextem v té době probíhající ekonomické krize, jejíž řešení bylo pro EU jasnou prioritou. Vztahy s LAC si tak v období, kdy také vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, nezískaly příliš pozornosti.

Ambice neopustily program španělského předsednictví ani v roce 2023. Vzhledem k tomu, že uběhlo 13 let od posledního předsednictví a vztahy mezi EU a LAC mezitím částečně ochably, představovalo předsednictví ideální příležitost, jak vztahy oživit. Vztahy s LAC se tak objevily i mezi hlavními prioritami předsednictví.

Jednou z priorit byl „pokrok v partnerských dohodách s prioritními regiony, zejména Latinskou Amerikou a Karibikem.“⁸⁸ Avšak k žádnému významnému pokroku či uzavření nových dohod nedošlo. Nejspíše to bylo dáno hlavním zaměřením na celkové oživení vzájemných vztahů. Další priorita se týkala posílení vztahů se zeměmi LAC.⁸⁹ V tomto případě se prioritu podařilo naplnit, což dokazuje mimo jiné schválení takzvané EU-CELAC Roadmap pro roky 2023 až 2025, která plánuje setkání mezi představiteli EU a CELAC na různých úrovních a v různých oborech.⁹⁰ Dokládá tak posílení vzájemné spolupráce anebo alespoň snah o spolupráci mezi regiony v mnoha oblastech.

Ve svém programu dále španělské předsednictví podpořilo využití iniciativy Global Gateway, která by měla podpořit investice EU v Latinské Americe.⁹¹ Na „odhodlání k založení monitorujícího a následného mechanismu k úspěšné implementaci agendy Global Gateway,“ se shodli ministři financí na neformálním zasedání Rady Ecofin, jehož konání v Santiagu de Compostela zařídilo španělské předsednictví a zúčastnili se ho poprvé také

⁸⁷ Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación (Gobierno de España), „Programa de la Presidencia Española del Consejo de la Unión Europea: Innovando Europa, 15.

⁸⁸ Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación (Gobierno de España), „Programa de Presidencia española del Consejo de la Unión Europea: Europa, más cerca“, 6.

⁸⁹ Ibid., 9.

⁹⁰ EU-CELAC Summit 2023 Brussels, „EU-CELAC ROADMAP 2023 to 2025: Indicative list of bi-regional events.“, Brussels, 17 July 2023. <https://www.consilium.europa.eu/media/65921/eu-celac-roadmap2023-25.pdf> (staženo 9. dubna 2024).

⁹¹ Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación (Gobierno de España), „Programa de Presidencia española del Consejo de la Unión Europea: Europa, más cerca“,

ministři zemí CELAC.⁹² To, že se takovéto setkání konalo poprvé během španělského předsednictví naznačuje, že Latinská Amerika má pro Španělsko velký význam. Toto tvrzení podporuje také fakt, že Španělsko poskytne €9,4 miliard z celkového závazku investice EU, který činí €45 miliard.⁹³ Španělsko tedy poskytne více než 20 % celkové částky.

Dalšími důležitými body programu v oblasti Latinské Ameriky bylo upřednostnění pokroku v dohodách s Chile, Mexikem, MERCOSUR a Střední Amerikou.⁹⁴ S Chile k pokroku opravdu došlo a v prosinci 2023 byla podepsána pokročilá rámcová dohoda, která měla nahradit asociační dohodu z roku 2002.⁹⁵ Situace s Mexikem se ukázala být složitější. Jednání o modernizaci původní dohody trvají již několik let a ani během španělského předsednictví nedošlo k uzavření dohody nové.⁹⁶ V podobné situaci se nachází dohoda mezi EU a MERCOSUR. Politická dohoda ohledně obchodní dohody byla sice uzavřena již v roce 2019, nicméně od té doby stále nedošlo k podpisu a ratifikaci smlouvy. Avšak podle společného tiskového prohlášení EU a MERCOSUR z prosince 2023 „bylo v posledních měsících dosaženo značného pokroku.“⁹⁷ Je tedy možné, že pokrok byl zásluhou španělského předsednictví, avšak v oficiálních dokumentech se toto tvrzení nijak neprojevuje. V oblasti dohody se Střední Amerikou byl naopak pokrok rychlejší, než se očekávalo a upravující smlouva byla schválena na konci června 2023, tedy dva dny před začátkem španělského předsednictví.⁹⁸

V oblasti technologií došlo také k naplnění programové priority týkající se založení EU-LAC Digitální Aliance.⁹⁹ Na jejím založení se představitelé států EU a LAC dohodli 17.

⁹² Spanish Presidency of the Council of the European Union, „Finance ministers advocate for an investment monitoring mechanism to ensure the success of the Global Gateway Agenda in Latin America and the Caribbean“, Article, 15. září 2023, <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/news/informal-ministerial-meeting-on-economic-and-financial-affairs-15-9/> (staženo 18. dubna 2024).

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación (Gobierno de España), „Programa de Presidencia española del Consejo de la Unión Europea: Europa, más cerca“.

⁹⁵ Evropský Parlament, „EU-Chile agreements“, Think tank, 21. února 2024, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EPRS_ATA\(2024\)759575](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EPRS_ATA(2024)759575) (staženo 18. dubna 2024).

⁹⁶ Evropský Parlament, „Modernisation of the trade pillar of the EU-Mexico Global Agreement In „A Stronger Europe in the World“, Legislative Train Schedule, 20. března 2024, <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-stronger-europe-in-the-world/file-modernisation-eu-mexico-global-agreement> (staženo 18. dubna 2024).

⁹⁷ Generální ředitelství pro obchod (Evropská komise), „EU-Mercosur Joint Press Statement“, , statement, 7. prosince 2023, https://policy.trade.ec.europa.eu/news/eu-mercosur-joint-press-statement-2023-12-07_en (staženo 18. dubna 2024).

⁹⁸ Generální ředitelství pro daně a celní unii (Evropská komise), „EU-Central America preferential trade: update to Harmonised System 2022“, 5. července 2023, https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/eu-central-america-preferential-trade-update-harmonised-system-2022-2023-07-05_en (staženo 18. dubna 2024).

⁹⁹ Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación (Gobierno de España), „Programa de Presidencia española del Consejo de la Unión Europea: Europa, más cerca“.

července 2023. Tato aliance by měla podpořit spolupráci „v širokém spektru digitálních otázek včetně dialogu o digitální politice, správy internetu, [...], bezpečnosti, ochrany dat, umělé inteligence a dalších nově vznikajících digitálních technologií.“¹⁰⁰

Velká pozornost byla v programu předsednictví věnována také EU-LAC summitu, jelikož se konal po osmi letech. Výsledkům tohoto summitu je věnována následující kapitola.

Celkově by se výsledky španělského předsednictví za rok 2023 daly zhodnotit jako poměrně úspěšné. Nepodařilo se sice naplnit všechny programové priority, ale mnohé z nich ano.

Z analýzy výsledků předsednictví vyplývá, že postupem času se v agendě související s Latinskou Amerikou stávala úspěšnější. Pojítkem mezi jednotlivými předsednictvími jsou určitě snahy o uzavření dohody mezi EU a MERCOSUR a jejich dlouhodobý neúspěch. Naopak každému španělskému předsednictví se podařilo uzavřít několik dohod s jednotlivými státy LAC, pokročit ve vyjednáváních nebo dohodnout nové iniciativy, které povedou k prohloubení vzájemné spolupráce EU a LAC. Co se týče role Latinské Ameriky ve španělských předsednictvích, tak na základě analýzy výsledků předsednictví z oficiálních dokumentů nelze jasně určit, jak se role Latinské Ameriky lišila či podobala v rámci předsednictví.

3.2. Španělsko a EU-(CE) LAC summity 2002, 2010 a 2023

3.2.1. Závěrečné deklarace a výsledky EU-(CE)LAC summitů

Summity EU-(CE)LAC představovaly během všech zkoumaných předsednictví prioritu v oblasti vztahů s Latinskou Amerikou. Programové ambice španělského předsednictví byly většinou vysoké a summity dosáhly ve většině případů pouze dílčích úspěchů. Velkou roli v úspěšnosti summitů hrál také celosvětový kontext, ve kterém se odehrávaly.

První zkoumaný summit se konal 17. května 2002. Svou roli hrálo také místo konání summitu: Madrid. Jednalo se o první EU-LAC summit, který se konal na evropském kontinentu. Z tohoto pohledu se zdá, že Madrid byl pro konání summitu zvolen právě kvůli více než vstřícné pozici Španělska k latinskoamerickým zemím. Zároveň tak bylo dáno najevo, že vztahy s Latinskou Amerikou nejsou pro ostatní členské státy prioritou do takové míry, jako pro Španělsko. V té době nebyla tato oblast považována za důležitou ani pro EU jako celek. Podle Celestina del Arenala to způsobila především hospodářská krize, se kterou

¹⁰⁰ Evropská komise, „EU-Latin America and Caribbean: Joint Declaration on a Digital Alliance“, Statement/23/3892, naposledy upraveno 15. dubna 2024.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_3892 (staženo 17. dubna 2024).

se v té době potýkalo mnoho latinskoamerických zemí, včetně Argentiny, a také teroristické útoky z 11. září 2001, které přenesly světovou pozornost na Blízký východ a Latinská Amerika tak ztratila pro Evropu strategický význam.¹⁰¹ Z pohledu těchto okolností bylo pro Španělsko velmi výhodné, že předsedalo EU právě v této době a během summitu mělo vlivné postavení předsedy EU, hostitele summitu a také výhodu domácího prostředí. Zároveň tyto okolnosti již před konáním summitu naznačovaly, že bude velmi těžké dospět k nějakému pokroku v rámci EU-LAC vztahů.

Podle oficiální politické deklarace přijali čelní představitelé států EU a LAC Madridský závazek, kterým se zavázali ke spolupráci ve 33 bodech, která by měla vést k rozvoji silného meziregionálního strategického partnerství.¹⁰² Nicméně nedošlo k uzavření žádné významné dohody přímo mezi EU a LAC. Přestože se zástupci zemí obou regionů znovu shodli na společných hodnotách a pozicích,¹⁰³ podle deklarace je viditelné, že vzhledem k rozdílům mezi oběma regiony a rozdílům v rámci samotných regionů, je obtížné vyjednat přímé, konkrétní dohody. EU je z tohoto pohledu poměrně sjednocena, nicméně mezi zeměmi LAC existují mnohem větší rozdíly, zejména na politické a ekonomické úrovni a uzavřít dohodu, která by byla výhodná pro všechny, by bylo velmi náročné. Oněch 33 závazků se z tohoto hlediska zdá jako dobrý pokrok. V politické oblasti se týkají především agendy spojené s OSN, posílení justice, podpory lidských práv nebo spolupráce v boji proti drogám a organizovanému zločinu.¹⁰⁴ V ekonomické oblasti se pak oba regiony zavázaly zintenzivnit meziregionální spolupráci a podpořit tak ekonomický růst, obchodování a investice.¹⁰⁵ V dalších oblastech se závazky týkaly spolupráce v oblasti vyššího vzdělávání, podpory kulturní diverzity nebo boje proti nemoci AIDS.¹⁰⁶ Celkově tedy došlo k určitému prohloubení vzájemné spolupráce mezi regiony, alespoň ve výše zmíněných oblastech. Byl také naplánován třetí EU-LAC summit, který se konal o dva roky později v Mexiku.¹⁰⁷ To značí, že oba regiony si zachovaly dobrý přístup a měly zájem o další budování těchto vzájemných vztahů a spolupráce.

Nicméně samotná deklarace nedává příliš najevo, že by Španělsko hrálo v rámci summitu

¹⁰¹ del Arenal, „Spanish Policy on Latin America in 2002“.

¹⁰² European Union – Latin America and Caribbean Summit, Political Declaration – The Madrid Commitment, 8802/02, Presse 133, Madrid 17. května 2002, https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/124270/ii_17_5_2002_madrid_en-2.pdf (10. ledna 2024).

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Ibid., 1-2.

¹⁰⁵ Ibid., 3-4.

¹⁰⁶ Ibid., 5.

¹⁰⁷ Ibid.

významnou roli. Jedna zmínka, která by něco takového naznačovala, se objevuje na konci deklarace, kde účastníci summitu „vyjadřují svou hlubokou vděčnost vládě a lidu Španělska za veškerou zdvořilost a podporu, které zaručily úspěšný závěr Madridského summitu.“¹⁰⁸ Avšak tato zmínka nevyovídá o speciálním zapojení Španělska, jelikož se tato věta ve velmi podobném znění objevila na konci deklarace všech EU-LAC summitů mezi lety 1999 až 2008.

Prvním summitem, ve kterém se tato závěrečná věta deklarace změnila, byl právě druhý zkoumaný EU-LAC summit, který se konal 18. května 2010. Konání summitu v Madridu pod španělským předsednictvím si vysloužilo oficiální poděkování, kdy v závěru Madridské deklarace přijaté na summitu bylo uvedeno: „Děkujeme Španělsku a městu Madridu za hostování VI EU-LAC summitu.“¹⁰⁹ Oproti větám z předchozích deklarací zní tato více stroze a obecně. Působí tak pouze jako závěrečná věta přidaná ze slušnosti nebo úcty a nevyjadřuje žádné důležitější zapojení Španělska během summitu. Nicméně tím, že se tento summit znovu konal v Madridu, mohlo být poukázáno na důležitost tématu pro Španělsko. Se zavedením Lisabonské smlouvy se summity měly konat v Bruselu a symbolizovat tak sjednocenost Unie. Konání summitu v Madridu a nikoli v Bruselu, tak mohlo být odůvodněno také tím, že kvůli problémům s ratifikací Lisabonské smlouvy nebylo jisté, kdy vejde v platnost. Předtím se tyto summity konaly vždy v hlavním městě předsednického státu (platí pro španělské předsednictví 2002 a rakouské předsednictví 2006).

V celé deklaraci se tedy zmínka o Španělsku objevuje pouze v závěrečném poděkování, avšak ani v jednom z 38 bodů spolupráce, na kterých se představitelé států LAC a EU na tomto summitu dohodli. Body spolupráce byly rozděleny do třech kategorií nazvaných: „Partnery ve společném řešení globálních výzev“, „Posílení našeho meziregionálního partnerství“ a „Podpora inovací a technologií v meziregionálním měřítku pro udržitelný rozvoj a sociální začlenění“.¹¹⁰ V první kategorii byly vyzdviženy sdílené hodnoty jako mír, demokracie, svoboda, lidská práva a další, v jejichž rámci by měly „zintenzivnit snahy [...] k nalezení sdílených zájmů“.¹¹¹ Dále se v této kategorii zaměřily na, jak název napovídá, společné řešení globálních výzev jako byly ekonomická a finanční krize, klimatické změny

¹⁰⁸ European Union – Latin America and Caribbean Summit, Political Declaration – The Madrid Commitment, 5.

¹⁰⁹ Rada Evropské unie, „VI European Union – Latin America and Caribbean summit Madrid, 18 May 2010 Madrid declaration: Towards a new stage in the bi-regional partnership: innovation and technology for sustainable development and social inclusion“, (9931/2/10 REV 2, PRESSE 131, Brussels, 15. září 2010), 11.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Ibid., 2.

nebo organizovaný zločin, a dále na spolupráci v oblastech jako je rozvojová pomoc, udržitelnost, mír, bezpečnost a rovnost.¹¹² Druhá kategorie se týkala meziregionálního partnerství a byly v ní zmíněny pokroky v bilaterálních i multilaterálních vyjednáváních.¹¹³ Ve třetí kategorii pak byla jen krátce zmíněna důležitost spolupráce regionů v oblasti vědy, inovací a technologií.¹¹⁴

Co se týče úspěšného naplnění programových priorit španělského předsednictví tak se na summitu podařilo schválit založení EU-LAC nadace, byl schválen Akční plán, který zobrazoval meziregionální spolupráci v mnoha sektorech a prioritních oblastech a bylo schváleno také založení Investičního nástroje pro Latinskou Ameriku (LAIF), jehož cílem bylo podpořit investování v zemích LAC.¹¹⁵ Z pohledu programových priorit se tedy tento EU-LAC summit dá ohodnotit pro španělské předsednictví jako úspěšný, jelikož se podařilo prosadit všechny programové priority.

Jako úspěšný se dá hodnotit také další EU-CELAC summit, který se konal 17. a 18. července 2023 v Bruselu během španělského předsednictví. Za úspěch se dá považovat už pouze fakt, že se summit konal po osmi letech přerušení pravidelnosti těchto meziregionálních summitů, a že se konal právě během španělského předsednictví. Dalo by se očekávat, že za obnovením EU-CELAC vztahů tedy stály nějaké diplomatické snahy Španělska. Nicméně, v deklaraci ze summitu se nenachází nic, co by to potvrzovalo. V porovnání s předchozími deklaracemi se pak v této deklaraci neobjevuje ani jedna zmínka o Španělsku ani o španělském předsednictví. Na druhou stranu, tento summit se jako jediný ze zkoumaných summitů nekonal v Madridu a vzhledem k tomu, že zmínky v předchozích deklaracích se týkaly pouze španělského hostování summitu, není z tohoto hlediska překvapivé, že se zmínka v deklaraci z roku 2023 neobjevuje.

Ze samotné deklarace je zřetelné, že vzájemné vztahy mezi EU a LAC nepatřily určitou dobu mezi hlavní body zájmu obou regionů. Hned v druhém bodě deklarace se tak hlavy států a vlád EU a CELAC zavazují „k obnovení a dalšímu posilování našeho dlouhodobého meziregionálního partnerství.“¹¹⁶ Dále vystihují zejména společné hodnoty, na kterých je toto meziregionální partnerství založeno a zdůrazňují důležitost vzájemného dialogu a

¹¹² Rada Evropské unie, „VI European Union – Latin America and Caribbean summit Madrid, 18 May 2010 Madrid declaration, 2-6.

¹¹³ Ibid., 6-10.

¹¹⁴ Ibid., 10.

¹¹⁵ Ibid., 9, 11.

¹¹⁶ Rada Evropské unie, „Declaration of the EU-CELAC Summit 2023“, (12000/23, COLAC 98, Brussels, 18. července 2023), 2.

spolupráce mezi regiony. Na část o sdílených hodnotách navazuje několik bodů o globálních i regionálních problémech, které se týkají především mezinárodního práva a suverenity území. Lídři zemí EU a CELAC se mimo jiné shodli také na podpoře „všech diplomatických snah mířených na spravedlivý a udržitelný mír v souladu s Chartou OSN“, který by vedl k ukončení „války proti Ukrajině.“¹¹⁷ Další body z deklarace se týkají například změn klimatu a vzájemné spolupráce na jeho ochraně a udržitelnosti, dále spolupráce v oblasti zdravotnictví, obchodu a implementace dohod o volném obchodu mezi EU a zeměmi CELAC a také společných iniciativ jako je EU-LAC nadace nebo Euro-Latinskoamerické parlamentní shromáždění.¹¹⁸ Na rozdíl od předchozích deklarací není v této přímo uvedeno místo konání následujícího plánovaného summitu, ale je pouze zmíněno, že se shodují na organizaci „summitů každé dva roky, příští summit bude v regionu CELAC v roce 2025.“¹¹⁹ Byla také schválena EU-CELAC *Roadmap* 2023-2025, která představuje plán meziregionálních setkání v daném období. V tomto plánu se na první pohled více projevuje aktivní role Španělska. Z naplánovaných setkání, u kterých je uvedeno místo konání, je kromě Belgie Španělsko jedinou zemí EU, ve které se setkání budou konat.¹²⁰

Z pohledu programových priorit španělského předsednictví se dá summit hodnotit jako úspěšný. Hlavním cílem předsednictví bylo obnovit partnerství mezi EU a CELAC a znovu zavést pravidelné summity a setkání. Jediná z priorit, která se nepodařila naplnit nebo alespoň nebyla zmíněna v závěrečné deklaraci, bylo přijetí „Závěrů o meziregionálním strategickém partnerství mezi Evropskou Unií a Latinskou Amerikou a Karibikem.“¹²¹

Z analýzy závěrečných deklarací a výsledků EU-(CE)LAC summitů vyplývá, že se ani v jednom roce aktivní role Španělska nijak výrazně neprojevovala. Vzhledem k tomu, že vždy došlo k naplnění téměř všech programových priorit španělského předsednictví, je jasné, že Španělsko určitou roli v úspěšném vyjednávání v rámci summitu hrálo. Nicméně oficiální závěrečné deklarace tuto roli nijak neprokazují. Jednotlivé deklarace se tak vzájemně příliš neliší. Jediným výraznějším rozdílem je fakt, že v deklaracích z let 2002 a 2010 bylo Španělsko přímo zmíněno, zatímco v té z roku 2023 nikoli.

¹¹⁷ Rada Evropské unie, „Declaration of the EU-CELAC Summit 2023“, 5.

¹¹⁸ Rada Evropské unie, „Declaration of the EU-CELAC Summit 2023“.

¹¹⁹ Ibid., 10.

¹²⁰ EU-CELAC Summit 2023 Brussels, „EU-CELAC ROADMAP 2023 to 2025“.

¹²¹ Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación (Gobierno de España), „Programa de Presidencia española del Consejo de la Unión Europea: Europa, más cerca“.

3.2.2. Rétorika projevů španělských premiérů na summitech

Vzhledem k tomu, že v době summitu Španělsko předsedalo EU, tehdejší španělští premiéři se vždy na začátku EU-(CE)LAC summitu jako hostitelé představili s úvodním projevem.

Na EU-LAC summitu v roce 2002 to byl José María Aznar, jehož evropská politika se vyznačovala „kombinací změny a kontinuity.“¹²² Jeho projev bohužel není dostupný. Avšak vzhledem k událostem 11. září 2001 a Aznarově následné podpoře Spojených států a jejich boje proti terorismu se dá předpokládat, že EU-LAC summit nepatřil v té době mezi jeho priority a případný úvodní projev si tak nezískal větší pozornost.

V roce 2010 byl premiérem José Luis Rodríguez Zapatero a i on přednesl projev na úvod EU-LAC summitu. Vzhledem k tehdy probíhající ekonomické krizi byl jeho projev zaměřen na vzájemnou spolupráci mezi EU a LAC v oblasti ekonomiky, ale také v oblasti energetiky a boje proti klimatickým změnám.¹²³ V této souvislosti také nazval Evropu a Latinskou Ameriku jako „globální partnery před globálními výzvami.“¹²⁴ Podle toho se zdá, že Španělsko považovalo partnerství mezi EU a LAC za velmi důležité ve stále více se globalizujícím světě. Zapatero také v projevu zmínil snahy o uzavření obchodní dohody mezi EU a MERCOSUR, což by podle něj nebylo snadné, nicméně uzavření „obchodní dohody MERCOSUR-EU by bylo historickou změnou pro oba kontinenty.“¹²⁵ Celkově rétorika napovídá, že se španělský premiér svým projevem snažil zapůsobit jak na členské státy EU, tak na země LAC a povzbudit je ke snahám o výsledek summitu, který by vylepšil vzájemné vztahy a spolupráci. Nicméně je nutné vzít v úvahu, že se jedná o rétoriku pouhé části projevu, která byla k dispozici. Je proto možné, že celkový projev Zapatera měl jiné vyznění, než napovídají tyto části.

Na rozdíl od summitu z roku 2010, úvodní projev španělského premiéra na EU-CELAC summitu v roce 2023 je dostupný celý na stránkách španělského předsednictví. Pro toto předsednictví bylo zlepšení vztahů s LAC jednou z priorit. Premiér Pedro Sánchez dal tuto španělskou pozici jasně najevo během úvodního projevu EU-CELAC summitu. Hned ve třetí větě svého projevu vyjádřil své „hluboké uspokojení“ s tím, že se summit koná právě během španělského předsednictví.¹²⁶ Tím naznačil, že se Španělsko podílelo na přípravě tohoto

¹²² Fernández Pasarín a Morata, „Spain at the helm“, 162.

¹²³ AGENCIA EFE, „Zapatero apuesta por la apertura económica en la Cumbre“, YouTube, 19. května 2010, https://www.youtube.com/watch?v=a3Ev8XFT_ng, (staženo 25. března 2024).

¹²⁴ Ibid., 0:41-0:47.

¹²⁵ Ibid., 1:09-1:18.

¹²⁶ „Discurso del presidente del Gobierno, Pedro Sánchez, en la cumbre EU-CELAC“, Presidencia Española, Consejo de la Unión Europea, 17. července 2023, <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/news/speech-pedro-sanchez-celac-eu/> (staženo 7. března 2024).

summitu ve snaze obnovit zájem EU o LAC. Sánchez v následující větě zdůraznil, že EU-LAC vztahy byly „absolutní prioritou“ během španělských předsednictví a tento summit to dokazuje.¹²⁷ To vystihuje důležitost prioritizace Latinské Ameriky v rámci španělských předsednictví a také jistou symboliku, že po přerušení summitů se první obnovený koná právě v době španělského předsednictví. Podle Sáncheze sdílí EU a LAC společné hodnoty, a právě na nich by mělo stát obnovení „strategické meziregionální aliance.“¹²⁸ Dále španělský premiér v projevu zmiňuje, jak je důležité pro EU a CELAC vzájemné partnerství, podpořené obchodními vztahy a investicemi. Celkový projev pak působí jako španělská snaha o přesvědčení EU i CELAC o výhodnosti prohloubení a upevnění vzájemných vztahů. Přímo zmiňuje, že „uzavření a implementace dohod bude bezpochyby prospěšné pro Evropu i Latinskou Ameriku“, například zlepší investování EU v tomto regionu.¹²⁹ V představitelích CELAC se Sánchez během projevu snaží vyvolat pocit, že jsou pro EU důležití. Nazývá je například „klíčovými partnery“, „obchodními partnery mimořádného významu“ a také „latinskoamerickými bratry a sestrami“.¹³⁰ Zdá se, že i pomocí této rétoriky se snaží získat představitele CELAC na svou stranu a usnadnit tak vyjednávání. Sánchez také několikrát během projevu zmiňuje španělský postoj k Latinské Americe a působí až dojmem jakési snahy o postavení Španělska do role obhájce zájmu CELAC v EU. Ať už přímou zmínkou o posilování EU-LAC vztahů jako „absolutní priority“ tak vyřčením konkrétní částky, kterou Španělsko přispěje do Global Gateway směřující do Latinské Ameriky.¹³¹

Projev také působí dojmem, že Španělsko je jediným pojítkem mezi EU a CELAC a snaží se to dát oběma stranám najevo, například větou: „Toto poselství předávám oběma stranám ze Španělska, které je oddáno svým latinskoamerickým bratrům a sestrám a které se nikdy nevzdá evropského ideálu, tolik obdivovaného v Latinské Americe.“¹³²

I přes nedostupnost projevu z roku 2002 je zajímavé porovnat alespoň projevy Zapatera a Sáncheze z let 2010 a 2023. Zapatero je ve svém projevu více ekonomicky orientovaný, což je pochopitelné v kontextu tehdejší ekonomické krize. Zároveň klade důraz na zvýšení významu spolupráce mezi EU a LAC, ale zůstává přitom neutrální v oslovování, když oba regiony nazývá globálními partnery. Projev Sáncheze vedle projevu Zapatera působí velmi kontrastně. Jeho rétorika je velmi familiární, zejména když nazývá představitele CELAC

¹²⁷ „Discurso del presidente del Gobierno, Pedro Sánchez, en la cumbre EU-CELAC“.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Ibid.

¹³² Ibid.

bratry a sestrami. Podle rétoriky Sánchezova projevu je jasné, že se premiér snaží oslovit jak představitele EU, tak zejména představitele CELAC a zvýraznit tak zájem o obnovení meziregionálních vztahů a spolupráce.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zodpovědět výzkumnou otázku jakou roli hrála Latinská Amerika ve španělských předsednictvích EU v letech 2002, 2010 a 2023 a jak se tato role během těchto let proměnila. V rámci komparace byl prvním srovnávacím kritériem počet zmínek o Latinské Americe v programech španělských předsednictví. Podle tohoto kvantitativního kritéria role Latinské Ameriky v jednotlivých předsednictvích postupně narůstala. Od jedné zmínky v roce 2002 se dostala až na 23 zmínek v roce 2023.

Druhým srovnávacím kritériem byla rétorika týkající se Latinské Ameriky v programech předsednictví. V tomto případě se neprojevil zásadní změny jako v předchozím kritériu. Vývoj byl tak poměrně stabilní. Nicméně i tady můžeme pozorovat určitý, i když méně zřetelný vývoj k důležitější roli Latinské Ameriky. Od roku 2010 se začala využívat v souvislosti s Latinskou Amerikou spojení jako „strategický“ nebo „speciální“ a v roce 2023 program obsahoval přímo odstavec o důležitosti Latinské Ameriky pro EU. Tedy i podle druhého kritéria se zvyšovala role Latinské Ameriky ve španělských předsednictvích. Třetím kritériem byly výsledky naplnění programových priorit předsednictví. Všechna zkoumaná předsednictví dosáhla nějakých úspěchů a podařilo se během nich uzavřít smlouvy se zeměmi nebo regionálními uskupeními z Latinské Ameriky. Nicméně z oficiálních zkoumaných dokumentů nelze vyčíst, jestli za některými většími úspěchy, jako například uzavření obchodních dohod, stála větší role Latinské Ameriky ve španělských předsednictvích.

Čtvrtým kritériem byly závěrečné deklarace a výsledky EU-(CE)LAC summitů, které se konaly během španělských předsednictví. Tato komparace dopadla velmi podobně jako třetí kritérium. Na základě závěrečných deklarací summitů tak nelze určit, jak se role Latinské Ameriky vyvíjela a jak důležitá či nedůležitá byla pro dosažení výsledků summitů.

Posledním srovnávacím kritériem byla rétorika projevů španělských premiérů na EU-LAC summitech. Toto kritérium bylo spíše doplňující vzhledem k tomu, že se týká pouze let 2010 a 2023. Nicméně komparace projevů z těchto dvou let dává jasně najevo významnější roli Latinské Ameriky v roce 2023, když premiér Sánchez během projevu zdůrazňuje význam Latinské Ameriky a také mimo jiné nazývá latinskoamerické představitele bratry a sestrami. Zapaterův projev v roce 2010 sice také vyzdvihuje role Latinské Ameriky, ale ve využití rétorice je spíše neutrální.

Ačkoli ne všechna zkoumaná kritéria poskytla odpověď na výzkumnou otázku, odpověď vyplývá z většiny z nich. V roce 2002 se ve španělských předsednictvích projevovala spíše

menší role Latinské Ameriky. Soudě podle programu předsednictví z tohoto roku to bylo dáno zejména světovým kontextem, ve kterém se v tu chvíli projevovala témata, která byla důležitější než Latinská Amerika. Nicméně ani tato důležitější témata nezpůsobila, že by se španělské předsednictví o Latinskou Ameriku vůbec nezajímalo.

V roce 2010 lze pozorovat v porovnání s rokem 2002 nárůst v důležitosti tohoto regionu. Latinské Americe se věnuje větší část programu předsednictví. Ať už v samotném programu nebo v projevu premiéra Zapatera se objevuje rétorika, která naznačuje větší důležitost a význam Latinské Ameriky.

V roce 2023 pak všechna kritéria naznačovala značnou důležitost tématu Latinské Ameriky pro španělské předsednictví a také větší roli v porovnání s předchozími roky.

Odpovědí na výzkumnou otázku tedy je, že v roce 2002 Latinská Amerika nehrála příliš významnou roli, v roce 2010 byla role Latinské Ameriky výraznější, ale stále zastíněna v té době důležitějšími tématy a v roce 2023 měla významnou roli, vzhledem k tomu, že vztahy s Latinskou Amerikou byly jednou z hlavních programových priorit španělského předsednictví. Role Latinské Ameriky ve španělských předsednictvích EU se tak během 21 let stala z nepříliš důležitého tématu jedním z hlavních témat.

Z analýzy také vychází částečné potvrzení počáteční hypotézy, že Latinská Amerika představovala pro španělská předsednictví důležité téma. Nicméně s ohledem na zdroje se nepodařilo jasně prokázat, že by Latinská Amerika hrála významnou roli ve všech zkoumaných španělských předsednictvích. Podle výsledků vycházejících z analýzy lze o významné roli hovořit pouze v případě předsednictví z roku 2023.

Tato bakalářská práce vedla k porozumění toho, jakou roli hrála Latinská Amerika ve španělských předsednictvích EU v letech 2002, 2010 a 2023 a jak se tato role vyvíjela. Nicméně práce zkoumala tuto roli a tento vývoj pouze v rámci oficiálních dokumentů ve většině případů publikovaných Evropskou unií. K prohloubení výzkumu v této otázce by mohlo vést zkoumání role Latinské Ameriky z jiné perspektivy, například španělských think tanků.

Summary

This bachelor thesis aimed to answer the research question of what role Latin America played in the Spanish presidencies of the EU in the years 2002, 2010, and 2023 and how this role changed throughout those years. The first criterion of the comparison was the number of mentions of Latin America in the programmes of the Spanish presidencies. According to these quantitative criteria, the role of Latin America gradually increases with each individual presidency. It increased from one reference in 2002, to 23 references in 2023.

The second comparing criterion was the rhetoric about Latin America in the programmes of the presidencies. In this case, there were no fundamental changes visible, unlike in the previous criterion. The development was relatively stable. Nevertheless, even here we can see a certain, less obvious development to a more important role of Latin America. Since 2010 words such as „strategic“ or „special“ started being used in connection to Latin America, and the 2023 programme contained an entire paragraph about the importance of Latin America for the EU. So even according to the second criterion, the role of Latin America in the Spanish presidencies increased.

The third criterion looked at the outcomes of priorities set by the presidencies in relation to Latin America. All the researched presidencies succeeded in several of the priorities that they set and managed to establish agreements with countries or regional groups from Latin America. Nevertheless, official documents do not mention the greater role of Latin America during Spanish presidencies as playing a role in achievements such as newly established trade agreements.

The fourth criterion were the final declarations and outcomes of the EU-(CE) LAC summits that took place during the Spanish presidencies. This comparison turned out to be very similar to the third criterion. Therefore, based on the final declarations, it is not possible to say how the role of Latin America evolved and whether or not it was important for reaching the outcomes of the summits.

The last criterion of comparison was the rhetoric of the speeches given by Spanish Prime Ministers at the EU-(CE) LAC summits. This criterion is rather an additional one since it only touches on the years 2010 and 2023. Nevertheless, the comparison of the speeches from these two years proved the more significant role of Latin America in 2023 as Prime Minister Sánchez highlighted the importance of Latin America. Among other things, he called the Latin-American representatives brothers and sisters in his speech. Although Zapatero's speech in 2010 also highlighted the role of Latin America, the rhetoric was more neutral.

Although not all the criteria provided an answer to the research question, the majority of them did show the answer. During the 2002 presidency, the role of Latin America was less significant. This was because the programme of the presidency focussed more on other ongoing issues in the world, which were considered more important than Latin America at the time. Nevertheless, even those more important ongoing topics did not cause the Spanish presidency to lose its focus on Latin America entirely.

In 2010 there was a visible increase in the importance of the region when compared with the year 2002. An example of this is a bigger part of the programme of the presidency being dedicated to Latin America. Both in the programme and Prime Minister Zapatero's speech, the rhetoric suggests the greater importance and relevance of Latin America. In 2023, all the criteria indicated the significant importance of Latin America for the Spanish presidency, as well as a greater role compared to previous years.

The answer to the research question is that in 2002 Latin America did not play such an important role, in 2010 the role of Latin America was more significant, but still overshadowed by more important topics at the time, and in 2023 it had a significant role, regarding the relations with Latin America, with it being one of the main priorities of the programme of the Spanish presidency. Thus, Latin America's role in the Spanish presidencies of the EU developed from being a minor topic to being one of the main topics. This analysis also provides a partial confirmation of the initial hypothesis, namely that Latin America was an important topic for the Spanish presidencies. However, the sources could not clearly prove that Latin America played a significant role in all of the researched presidencies. Based on the results, it is possible to say that Latin America only played a significant role during the 2023 presidency.

This bachelor thesis led to an understanding of the role of Latin America in the EU presidencies in the years 2002, 2010, and 2023 and the development of this role. Due to the scope of the thesis, the role and its development were only researched in the official documents, mostly published by the European Union. In order to deepen the research, it might help to examine the role of Latin America from a different perspective, such as from the perspective of Spanish think tanks.

Použitá literatura a prameny

AGENCIA EFE. „Zapatero apuesta por la apertura económica en la Cumbre“. YouTube, 19. května 2010, https://www.youtube.com/watch?v=a3Ev8XFT_ng (staženo 25. března 2024).

Agreement establishing an association between the European Community and its Member States, of the one part, and the Republic of Chile, of the other part. 30. prosince 2002, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f83a503c-fa20-4b3a-9535-f1074175eaf0.0004.02/DOC_2&format=PDF (staženo 6. února 2024).

Barbé, Esther. „South European Euro-watch – The Spanish Presidency of the European Union 2002“. *South European Society & Politics* 7, č. 1 (2002): 90-102, <https://doi.org/10.1080/714004970> (staženo 15. ledna 2024).

Barbé, Esther. „Spain and Europe: Mutual reinforcement in foreign policy“, in *National and European Policies: Towards Europeanization*, eds. Reuben Wong a Christopher Hill. Abingdon and New York: Routledge, 2011, 131-148.

Bianculli, Andrea C. „Spain and Latin America: from a special relation to detachment?“, in *The Oxford Handbook of Spanish Politics*, ed. Diego Muro a Ignacio Lago. Oxford: Oxford University Press, 2020, 699-713, <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=2661927&lang=cs&site=ehost-live> (staženo 19. února 2024).

Brysk, Alion, Craig Parsons a Wayne Sandholtz. „After Empire: National Identity and Post-Colonial Families of Nations“, *European Journal of International Relations* 8, č. 2 (2002): 267-305, <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1177/1354066102008002004> (staženo 19. února 2024).

Caballero, Sergio. „Spanish Foreign Policy Towards Latin America: Time for Redefinition?“, in *The Redefinitions of the EU Presence in Latin America and the Caribbean*, ed. Gian Luca Gardini. Berlin: Peter Lang GmbH, 2023, 29-44.

Council Decision of May 2012 on the signing, on behalf of the Union, and provisional application of the Trade Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Colombia and Peru, of the other part, 2012/735/EU, Úřední věstník EU, L 354/1

del Arenal, Celestino. „¿Cuál debe ser el papel de España en las Cumbres Iberoamericanas?“. Documento de Trabajo núm. 37/2004, 3-4, Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos, <https://core.ac.uk/download/pdf/42965378.pdf> (staženo 20. února 2024).

del Arenal, Celestino. „Introducción: construyendo un espacio común iberoamericano“, in *Las Cumbres Iberoamericanas (1991-2005): Logros y Desafíos*, ed. Celestino del Arenal. Madrid: Fundación Carolina a Siglo XXI de España Editores, 2005, XVII-XXII.

del Arenal, Celestino. *Política exterior de España y relaciones con América Latina: Iberoamericanidad, Europeización y Atlantismo en la política exterior española*. Madrid: Fundación Carolina a Siglo XXI de España Editores, 2011.

del Arenal, Celestino. „Spanish Policy on Latin America in 2002“, Working Paper č. 23/2004, Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos, 5. dubna 2004, 14. <https://media.realinstitutoelcano.org/wp-content/uploads/2021/11/023-2004-wp.pdf> (staženo 7. února 2024).

del Valle Gálvez, Alejandro. „Las cumbres iberoamericanas: tiempo de balances y de redefiniciones“, in *La Cumbre de Cádiz y las relaciones de España con América Latina*, eds. Alejandro del Valle Gálvez, Inmaculada González García a Miguel A. Acosta Sánchez, (Cádiz:Ministerio de asuntos exteriores y de cooperación, 2012): 23-35, <https://www.exteriores.gob.es/es/Ministerio/EscuelaDiplomatica/Documents/documentosBiblioteca/coleccionEscuela/CED19.pdf> (staženo 22. října 2023).

Dohoda zakládající přidružení mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Střední Amerikou na straně druhé, Rada Evropské Unie, 2011/0293 (NLE), Brusel 21. května 2012.

EU-CELAC Summit 2023 Brussels, „EU-CELAC ROADMAP 2023 to 2025: Indicative list of bi-regional events.“, Brusel, 17. července 2023. <https://www.consilium.europa.eu/media/65921/eu-celac-roadmap2023-25.pdf> (staženo 9. dubna 2024).

European Parliament resolution of 21 October 2010 on the European Union's trade relations with Latin America, 2010/2023(INI).

European Union – Latin America and Caribbean Summit, Political Declaration – The Madrid Commitment, 8802/02, Presse 133, Madrid 17. května 2002,

https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/124270/ii_17_5_2002_madrid_en-2.pdf (10. ledna 2024).

Evropská komise, „EU-Latin America and Caribbean: Joint Declaration on a Digital Alliance“, [Statement/23/3892](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_3892), naposledy upraveno 15. dubna 2024.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_3892 (staženo 17. dubna 2024).

Evropský Parlament, „EU-Chile agreements“, Think tank, 21. února 2024,

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EPRS_ATA\(2024\)759575](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document/EPRS_ATA(2024)759575) (staženo 18. dubna 2024).

Evropský Parlament, „Modernisation of the trade pillar of the EU-Mexico Global Agreement In „A Stronger Europe in the World“, Legislative Train Schedule, 20. března 2024, <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-stronger-europe-in-the-world/file-modernisation-eu-mexico-global-agreement> (staženo 18. dubna 2024).

Evropský parlament. Multiparty Trade Agreement between EU, Peru and Colombia, also joined by Ecuador, <https://www.europarl.europa.eu/delegations/en/multiparty-trade-agreement-between-eu-pe/product-details/20170701DPU09304> (staženo 15. dubna).

Fernández Pasarín, Ana a Francesc Morata. „Spain at the helm: The Spanish presidencies of the Council of the European Union“. *International Journal of Iberian Studies* 28, č. 2 & 3 (2015): 157-175. doi: 10.1386/ijis.28.2-3.157_1 (staženo 15. ledna 2024).

Generální ředitelství pro daně a celní unii (Evropská komise), „EU-Central America preferential trade: update to Harmonised System 2022“, 5. července 2023, https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/eu-central-america-preferential-trade-update-harmonised-system-2022-2023-07-05_en (staženo 18. dubna 2024).

Generální ředitelství pro obchod (Evropská komise). „The EU-Mercosur agreement explained“, https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mercosur/eu-mercosur-agreement/agreement-explained_en (staženo 3. dubna 2024).

Generální ředitelství pro obchod (Evropská komise), „EU-Mercosur Joint Press Statement“, , statement, 7. prosince 2023, https://policy.trade.ec.europa.eu/news/eu-mercosur-joint-press-statement-2023-12-07_en (staženo 18. dubna 2024).

Gobierno de España. „Intervención de Arancha González Laya“. 27. dubna 2021, https://www.lamoncloa.gob.es/consejodem Ministros/Paginas/EnlacesTranscripciones_RPC_Min_2021/270421-laya.aspx (staženo 24. února 2024).

Jütten, Marc. „Outcome of the EU-CELAC summit“. At a Glance, European Parliamentary Research Service, září 2023, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/751450/EPRS_ATA\(2023\)751450_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/751450/EPRS_ATA(2023)751450_EN.pdf) (staženo 11. března 2024).

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství 2007/C 306/01 ze dne 13. prosince 2007, *Úřední věstník EU* C 306/1, 17. prosince 2007.

Mestres, Laia. “Bilateralism in the Spanish presidencies of the Council of the European Union: Alliances for the development of European foreign policy”. *International Journal of Iberian Studies* 28, č. 2 & 3 (2015): 177-189, doi: 10.1386/ijis.28.2-3.177_1 (staženo 15. ledna 2024).

Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación (Gobierno de España). „Ibero-American summits“, <https://www.exteriores.gob.es/en/PoliticaExterior/Paginas/CumbresIberoamericanas.aspx> (staženo 20. února 2024).

Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación (Gobierno de España), „Programa de la Presidencia española del Consejo de la Unión Europea: Europa, más cerca“, (M-21765-2023, Madrid), https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/media/5b3pyhyz/programa-de-la-presidencia-espa%C3%B1ola-del-consejo-de-la-ue-2023_es.pdf (staženo 7. března 2024).

Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación (Gobierno de España). “Programa de la Presidencia Española del Consejo de la Unión Europea: Innovando Europa”, (M-53146-2009, Madrid) http://www.cvce.eu/obj/programa_de_la_presidencia_espanola_del_consejo_de_la_union_europea_primer_semestre_2010-es-710dcea7-c057-4b0e-b35d-7b1494746394.html (staženo 9. února 2024).

Molina, Ignacio. “The 2010 Spanish EU Presidency: Trying to innovate Europe in troubled times” Swedish Institute for European Policy Studies, 2010,

https://www.sieps.se/en/publications/2010/the-2010-spanish-presidency-trying-to-innovate-europe-in-troubled-times-20101op/Sieps_2010_1op.pdf (staženo 9. února 2024).

Powell, Charles. „Spanish Membership of the European Union Revisited“, *South European society & politics* 8, č. 1-2 (březen 2003): 147-168, <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1080/13608740808539647> (staženo 26. února 2024).

Rada Evropské unie, „Discurso del presidente del Gobierno, Pedro Sánchez, en la cumbre EU-CELAC“, španělské předsednictví, 17. července 2023, <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/news/speech-pedro-sanchez-celac-eu/> (staženo 7. března 2024).

Rada Evropské unie, „Declaration of the EU-CELAC Summit 2023“, Brusel, 18. července 2023, 12000/23, COLAC 98

Rada Evropské unie. „VI European Union – Latin America and Caribbean summit Madrid, 18 May 2010 Madrid declaration: Towards a new stage in the bi-regional partnership: innovation and technology for sustainable development and social inclusion“, Brusel, 15. listopadu 2010, 9931/2/10 REV 2, PRESSE 131

Real Academia Española y Asociación de Academias de la Lengua Española. „Iberoamérica“ *Diccionario panhispánico de dudas*, <https://www.rae.es/dpd/Iberoam%C3%A9rica> (staženo 17. března 2024).

Sanahuja, José Antonio. „España, América Latina y Cuba tras el periodo Rajoy. balance y perspectivas de la política exterior“, in *¿Fin de ciclo y reconfiguración regional? América Latina y las relaciones entre Cuba y Estados Unidos*. Ed. Andrés Serbin (Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales (CRIES), 2016), 238. 301621680_Espana_America_Latina_y_Cuba_tras_el_periodo_Rajoy_balance_y_perspectivas

Secretaría de Estado para la Unión Europea (Gobierno de España), “Programa de la tercera Presidencia española de la Unión Europea: Más Europa”, (M-54997/2001, Madrid), http://www.cvce.eu/obj/programa_de_la_tercera_presidencia_espanola_de_la_union_europea_mas_europa_2002-es-84a5198c-07b1-4a4a-b9a6-4d2dea311c82.html (staženo 15. ledna 2024).

Spanish Presidency of the Council of the European Union, „Finance ministers advocate for an investment monitoring mechanism to ensure the success of the Global Gateway Agenda

in Latin America and the Caribbean“, Article, 15. září 2023, <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/news/informal-ministerial-meeting-on-economic-and-financial-affairs-15-9/> (staženo 18. dubna 2024).